

UNIVERZITNÍ KAMPUS BOHUNICE

URBANISTICKO-ARCHITEKTONICKÉ ŘEŠENÍ KAMPUSU

OBSAH:

1. Slovo úvodem
2. Historie úsilí o vybudování kampusu MU
3. Úsilí o dobudování MU mezi léty 1992 - 2000
4. Průběh urbanisticko-architekt. soutěže na UKB MU
- 4.1. Slovo předsedkyně
- 4.2. Názory porotců
5. Výsledný protokol poroty
6. Představení oceněných návrhů
- Zásady řešení v širších urbanistických souvislostech*
- Zásady architektonického řešení*
- 6.1. Vítězný návrh na UKB MU
- 6.2. Návrh oceněný 2. místem
7. Představy o realizaci UKB MU
8. Obrazová příloha z průběhu soutěže

*Masarykova univerzita v Brně
prosinec 2000*

1. SLOVO ÚVODEM

Předkládaná publikace shrnuje stav přípravy výstavby kampusu Masarykovy univerzity v Brně na přelomu 20. a 21. století. Druhé české univerzitě se po třičtvrtě století existence dostala šance naplnit alespoň část z výhledu, se kterým byla v lednu roku 1919 zakládána, totiž získat definitivní umístění v budovách pro univerzitu postavených.

Velkorysé plány výstavby Akademické čtvrti, v jejichž realizaci mohla brněnská akademická obec doufat v prvním desetiletí existence samostatného československého státu, vzaly v meziválečném období za své. Poválečné poměry druhé, větší části dvacátého století, změnily drastickým způsobem vyhlídky vzdělanosti rozvíjející člověka jako svobodnou bytost, nikoli jen jako člena společnosti utilitárně pěstující úzce vymezené disciplíny technické a na konkrétní cílové profese zaměřené.

U plánovacích mašinériích komunistických pětiletok se podařilo univerzitě přežít s výhledem areálu v Bohunicích jako oblasti rezervované pro výstavbu univerzity. Fakticky však z těchto výhledu nebylo na začátku 90. let realizováno nic. Zvýšený zájem o tradičně profilovaná univerzitní studia postavil Masarykovu univerzitu do situace, kdy se musela vyrovnat s rozvojem nových fakult a nové struktury nabídky akademických disciplín na

univerzitě pěstovaných.

Plán integrovaného celku pro univerzitu již v posledním desetiletí odcházejícího století přestal být použitelný. Část fakult se podařilo stabilizovat v lokalitách, které byly původně spíše provizorie. nebo realizoval omezené stavební aktivity vycházející z možností jejich začlenění ve struktuře města. Pro bohunický areál se tak bylo možné soustředit na relativně omezenou část univerzity sestávající z Lékařské fakulty, podstatné části Přírodovědecké fakulty a výhledu na expanzi tělovýchovných studií a doplnění vlastních sportovišť pro univerzitu.

Koncepce, která pro rozvoj univerzity vznikla v průběhu devadesátých let, byla kompromisem mezi nesplněnými sny a aspiracemi z počátku budování univerzity, s výhledem na budování nové báze pro experimentální obory spojené s disciplínami biomedicínskými, biochemickými a molekulárně biologickými. Blízkost velké moderní nemocnice a perspektiva rozvoje bádání i výuky těžící z integrace technologicky zcela převratných pokroků, kterých se na pomezí přírodních věd a medicíny podařilo dosáhnout, vytvořila přirozený kontext pro úsilí dobudovat experimentálně náročná pracoviště univerzity nikoli jako pracoviště umístěná v adaptovaných provizoriích, ale jako pracoviště. ve kterých by se tyto disciplíny mohly v průběhu nejméně dalšího století rozvíjet.

Myšlenka takto koncipovaného kampusu pro Lékařskou a Přírodovědeckou fakultu. prolnutá v modernějším uspořádání tematicky zaměřených pavilónů respektujících význam interdisciplinárních kombinací a rozvoje nových směrů v experimentálních oborech i jejich aplikacích, získala postupně potřebnou dávku obecné podpory jak uvnitř univerzity, tak v širším regionální kontextu. Pro univerzitu tak začala práce na finalizaci kroku, který svým rozsahem neměl v dosavadní historii jejího rozvoje obdoby. Postupně se podařilo vybudovat dostatečný moment hybnosti aktivit kolem úvah o dalším směřování rozvoje perspektivních disciplín, variant možného financování rozvojových aktivit s využitím nestátních zdrojů a kombinace investičních výhledů svázaných s tradičním akademickým působením i polokomerčním prostředím, ze kterého by takový celek měl vycházet, i složitějšího navázání na dlouhodobější výhledy financování rozvoje vysokoškolské vzdělanosti v České republice a jejího začleňování do struktury terciálního vzdělávání v evropském kontextu.

V roce 1998 se podařilo zajistit pro univerzitu vlastnictví podstatné části území potřebného pro perspektivní výstavbu a na okraji této lokality byly zahájeny první realizační práce na morfologickém centru Lékařské fakulty. V roce 2000 se pak realizovala mezinárodní architektonická soutěž na konkrétní podobu budoucího univerzitního areálu i řešení vazeb na okolní městské prostředí. Vítěznému návrhu, který z této soutěže vzešel, spolu se shrnutím dosavadních snah univerzity s výstavbou kampusu spojených, jsou věnovány další stránky této publikace.

Předkládáme tento celek širší veřejnosti univerzitní i mimouniverzitní jako dokument o postupu snah univerzity o realizaci kampusu a doufáme, že snažení dnešní generaci nebude stíženo nepřízní osudu, která postihla naše předchůdce. Masarykova univerzita i akademičtí kolegové z řad vysokoškolských učitelů, badatelů i studentů, kteří na ní v dalších desetiletích budou působit, si realizaci této investice zaslouží jako vklad do toho, co univerzita společnosti, ve které působí, přináší.

Jiří Zlatuška
rektor Masarykovy univerzity v Brně

2. HISTORIE ÚSILÍ O VYBUDOVÁNÍ KAMPUSU MASARYKOVY UNIVERZITY V BRNĚ MEZI LÉTY 1919 - 2000

Masarykova univerzita v Brně se v roce 1919 zrodila do prostorových provizorií. Tuto skutečnost odrážel i její zřizovací zákon, který stanovil, aby výstavba všech definitivních budov univerzity byla dokončena do roku 1930. Pro jejich umístění se na počátku nabízely dvě lokality, Žlutý kopec a Kraví hora. Pro Žlutý kopec byla v srpnu 1921 vypsaná veřejná soutěž na dodání zastavovacího plánu. Výsledky soutěže, která byla uzavřena v lednu 1922, však nebyly příliš přesvědčivé. Na jejím základě soutěžní porota nedoporučila uvažované zastavění vrcholu Žlutého kopce budovami teoretických ústavů Lékařské fakulty pro obtížný příjezd, potíže se zásobováním vodou a nákladnou kanalizací. V návaznosti na tento závěr byla výstavba Lékařské fakulty na Žlutém kopci odmítnuta a pozornost představitelů univerzity i dalších zainteresovaných úřadů se soustředila na druhé proponované staveniště, na svah Kraví hory a přilehlé rovinné pozemky mezi ulicemi Veveří a Kounicovou poblíž České techniky. Výhodiskem pro definitivní zpracování koncepce výstavby univerzity na Kraví hoře se stala dohoda dosažená při jednání zainteresovaných stran na Zemské správě politické v červnu 1922, k níž se připojili i představitelé Lékařské fakulty, kteří do té doby trvali na výstavbě fakulty na Žlutém kopci. Vzhledem k předpokládanému brzkému zahájení výstavby tzv. Akademické čtvrti byla k 1. lednu 1923 zřízena stavební kancelář pro záležitosti Masarykovy univerzity. K témuž datu byla vypsaná soutěž na vypracování regulačního a zastavovacího plánu Akademické čtvrti, která měla prokázat, že uvažovaná plocha dostačuje nejen pro výstavbu univerzity, ale také pro dostavbu České techniky. Vítězný projekt Miloše Lamla, Jaroslava Grunta a Josefa Šálka se potom stal základem pro vypsání soutěže, tentokrát dílčí, a to na řešení Akademického náměstí a novostavby Právnické fakulty. Nové náměstí, které se mělo rozkládat v ose ulice Veveří za Českou techniku, měly podle propozic soutěže tvořit na severovýchodě budovy ústředních úřadů univerzity, Filozofické a Právnické fakulty a centrální knihovny. Jihozápad měl být ohraničen budovami Přírodovědecké fakulty a vstupem na Kraví horu, na severozápadě se měla rozkládat budova státní konzervatoře a jihovýchod měl být vymezen rozšířením České techniky. V soutěži, která proběhla v roce 1925, nebyla první cena udělena. Druhou cenu získal architekt Alois Dryák, který byl také pověřen vypracováním stavebních plánů pro budovu Právnické fakulty.

Rozdělení výstavby univerzity na dvě samostatné etapy nebylo vyvoláno pouze rozlehlostí staveniště a velkým rozsahem plánovaných stavebních prací. Zahájení výstavby na vlastním území Kraví hory totiž komplikovala celá řada problémů. Roztříštěná majetková držba pozemků uvažovaných pro výstavbu si vyžadovala zdlouhavá a obtížná jednání s vlastníky těchto pozemků a k dispozici nebyl ani městský regulační plán pro toto území. Na Kraví hoře se navíc stýkaly zájmy univerzity a České techniky a jednání, která měla uvést požadavky a nároky obou vysokých škol do souladu, nebyla jednoduchá.

Ani výstavba na Akademickém náměstí neprobíhala tak hladce, jak by si vedení univerzity přálo. Základní kámen k budově Právnické fakulty byl položen teprve v červnu 1928. Reprezentativní účast při tomto aktu v čele s prezidentem T. G. Masarykem plně odpovídala faktu, že se jím zahajovala výstavba velkolepého vysokoškolského střediska v městě Brně. Doba stavby budovy, která byla dokončena v roce 1933, se však takřka přesně kryla s obdobím světové hospodářské krize. To se projevilo nejen v absenci plánované umělecké výzdoby na průčelí a ve vestibulu budovy, ale zejména v zastavení stavebních prací na Akademickém náměstí v roce 1933. Detailní stavební plány Filozofické fakulty, které vypracoval Alois Dryák v roce 1931, již zůstaly nevyužity. Symbolickou tečkou za výstavbou na Akademickém náměstí se stala smrt architekta Dryáka v červnu 1932.

Ještě osudověji zasáhla hospodářská krize do plánů výstavby na území vlastní Kraví hory. Teprve po vyřešení všech výše uvedených problémů vypsala Zemský úřad v Brně v samotném závěru roku 1931 veřejnou soutěž na získání návrhů regulace a způsobu zastavění pozemků na Kraví hoře, jakož i na získání náčrtků budov pro účely Lékařské a Přírodovědecké fakulty a společného Fyzikálního ústavu českých vysokých škol v Brně. V soutěži, která byla uzavřena v lednu 1933, získal nejvyšší ocenění, druhou cenu, když první nebyla udělena, projekt autorů Jindřicha Kumpošta a Bohuslava Fuchse, u něhož porota ocenila především stránku regulačně komunikační, dispoziční a architektonickou. Příznivé výsledky soutěže mohly opravňovat k naději, že výstavba na Kraví hoře bude vbrzku skutečně zahájena. Do vývoje událostí však fatálně zasáhl vládní rada Zemského úřadu a zároveň člen soutěžní poroty Bohumil Šel. Ten krátce po zveřejnění výsledků soutěže vydal dvě polemické brožury, ve kterých zpochybňoval nejen vhodnost výstavby na Kraví hoře, ale i oprávněnost výstavby Přírodovědecké fakulty vůbec. Nutnost výstavby klinik Lékařské fakulty sice nezpochybnil, ale navrhl pro ni nové

místo v katastru Králova Pole a Žabovřesk, což by muselo vést přinejmenším k podstatnému oddálení výstavby. Proti Šelovým argumentům rozhořčené protestovaly nejen obě dotčené fakulty, ale ozvali se i autoři soutěžních návrhů. Marň, Ministerstvo veřejných prací zřejmě uvítalo možnost odložení výstavby v době nedostatku státních financí a dalo výsledky soutěže přezkoumat. Závěry tohoto zkoumání nebyly nikdy zveřejněny. Univerzita na svém požadavku *výstavby* na Kraví hoře trvala až do druhé poloviny čtyřicátých let, ovšem se stále menšími vyhlídkami na úspěch. Jednání o výstavbě univerzity se totiž v roce 1945 začala ubírat jiným směrem.

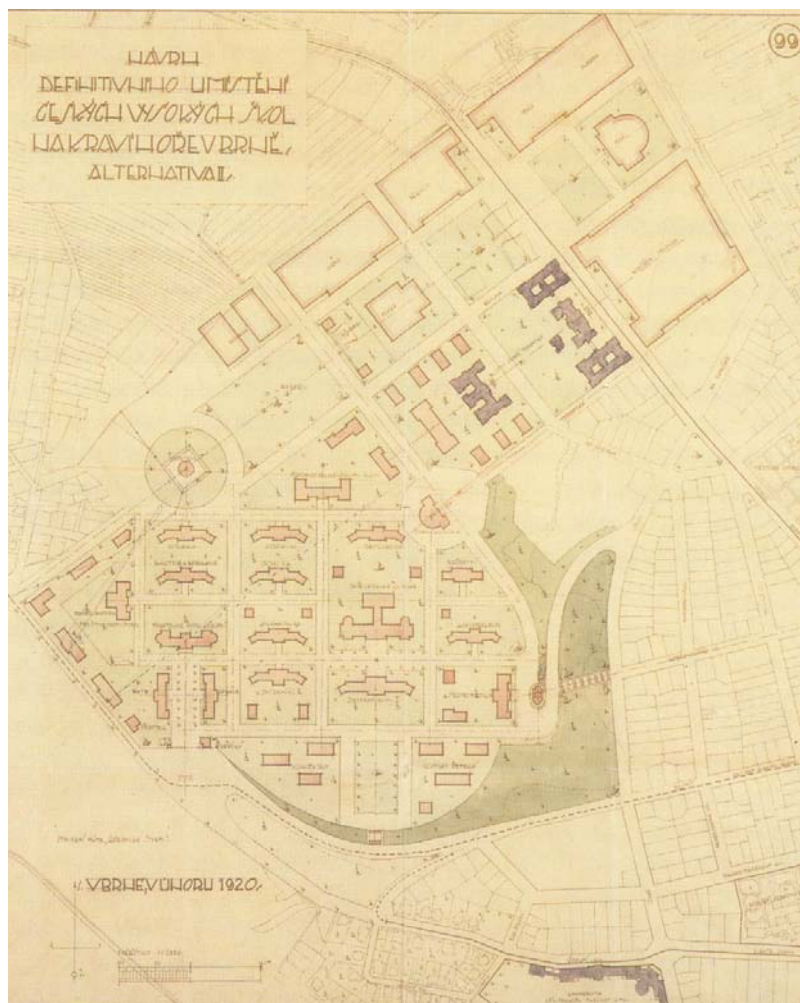
Dne 25. 5. 1945 byla na Zemský národní výbor v Brně svolána porada, která měla rozhodnout o vhodném staveništi klinické zemské nemocnice v Brně. Účastníci porady, mezi nimiž nechyběli zástupci Lékařské fakulty, se shodli na požadavku, aby nová nemocnice byla postavena v Brně-Bohunicích, Vypracováním projektu byl na návrh profesorského sboru Lékařské fakulty pověřen Ing. arch. Bedřich Rozehnal. Podle názoru Zemského národního výboru z dubna 1946 mělo být v Bohunicích vybudováno celé univerzitní město. Ještě dále šlo Ministerstvo školství, které 14. května 1946 doporučilo, aby byl v Bohunicích zajištěn pro výstavbu pokud možno větší komplex pozemků, na nichž by mohl vzniknout areál všech vysokých škol v Brně. Tím bylo o osudu staveniště na Kraví hoře prakticky rozhodnuto. Nic na tom nemohla změnit ani skutečnost, že profesorský sbor Lékařské fakulty ještě jednou změnil svůj názor a v roce 1949 požadoval návrat ke koncepci výstavby klinik na Kraví hoře. Stejně nereálný a anachronický byl požadavek Filozofické fakulty, aby její budova byla postavena podle původních plánů architekta Dryáka z roku 1931 na původním staveništi, tedy v blízkosti budovy Právnické fakulty. Tu ostatně univerzita záhy ztratila, protože po zrušení Právnické fakulty jí byla odňata ve prospěch nově vznikající Vojenské akademie Antonína Zápotockého. Od konce čtyřicátých let se tedy naděje univerzity na výstavbu začaly jednoznačně spojovat s bohunickým staveništem, byt stavba nemocnice, která rozhodla o této změně koncepce, byla neustále odkládána a základní kámen k ní byl položen teprve v roce 1969.

Investiční záměr na stavbu Fakultní nemocnice a teoretických ústavů v Brně-Bohunicích předložil rektorát univerzity Ministerstvu školství v říjnu 1955. Po mnoha urgencích ministerstvo univerzitě v březnu 1960 sdělilo, že stavba sice nebyla zařazena do třetího pětiletého plánu, nemělo však námitek proti vypracování příslušné plánovací a projektové dokumentace. Úkolem *byl* v roce 1960 pověřen Krajský projektový ústav pro výstavbu měst a vesnic v Brně. Tato fáze projektové přípravy vyvrcholila v letech 1963-1964, kdy byla zpracována urbanistická studie, investiční úkol na výstavbu Přírodovědecké fakulty i podrobné stavební programy jednotlivých oborů fakulty. Zdálo se, že zahájení *výstavby* univerzity v Bohunicích je takřka na dosah ruky. Proto byl této vizi obětován i projekt pavilónu s velkými posluchárnami z počátku šedesátých let, který měl být postaven ve stávajícím areálu Přírodovědecké fakulty. Perspektivní plán rozvoje univerzity do roku 1980, jehož konečná redakce byla dokončena v první polovině roku 1967, předpokládal, že výstavba teoretických ústavů Lékařské fakulty v bohunickém areálu proběhne v podstatě současně se stavbou Fakultní nemocnice a bude dokončena do roku 1977. Se zahájením stavby Přírodovědecké fakulty, která měla být uskutečněna podle již schváleného investičního úkolu a studie profesora Bedřicha Rozehnal, se počítalo v letech 1974-1975. Termíny výstavby Filozofické a Přírodovědecké fakulty (Právnická fakulta tehdy ještě nebyla obnovena) přesahovaly horizont perspektivního plánu. Prognóza, třebaže poněkud regulovala dřívější optimistické představy, nebyla reálným obrazem skutečných možností, protože po roce 1964 se veškeré přípravné práce takřka zastavily. Teprve v prosinci 1971 byly k dispozici další dvě předběžné studie bohunického areálu. Autory návrhů, které prošly i posuzovacím řízením, byli Miroslav Spurný a Bedřich Rozehnal. Tehdejší snahy univerzity o zahájení výstavby vyvrcholily vypsáním užší urbanisticko-architektonické soutěže pro výstavbu areálu univerzity v Brně-Bohunicích v září 1975. K účasti v soutěži, jejímž vypisovatelem bylo Ministerstvo školství ve spolupráci s rektorátem univerzity, bylo vyzváno pět autorů, resp. autorských kolektivů, z nichž se soutěže zúčastnily čtyři. Soutěžní porota se na svém zasedání ve dnech 21.-24. září 1976 rozhodla udělit nejvyšší ocenění návrhům autorů Jaroslava Paroubka, Dagmar Rybářové, Arnošta Navrátila a Lubomíra Doutlíka ze Stavební fakulty ČVUT v Praze. Porota konstatovala velmi dobrou architektonickou úroveň předložených návrhů a doporučila, aby vítězný kolektiv autorů byl pověřen zpracováním studie souboru staveb areálu univerzity, jako podkladu pro vypracování projektového úkolu první stavby. Širší veřejnost se mohla se soutěžními návrhy seznámit na výstavě, která se konala ve dnech 14.-31. prosince 1976 v Technickém muzeu.

Přes příznivý verdikt soutěžní poroty další kroky, které by vedly k zahájení výstavby v Bohunicích, již nenásledovaly. Bezvýchodnost tehdejší situace odrážel i program činnosti univerzity na léta 1981-1985, který vedení univerzity uložil „usilovat o vydání harmonogramu předprojektové přípravy, koordinovat a zabezpečovat ve spolupráci s Lékařskou fakultou upřesnění stavebního programu a objemové studie pro vydání investičního záměru tak, aby výstavba mohla být připravena k zahájení alespoň počátkem 8. pětiletky“, tedy po roce 1985. Poněkud odvážnější ve svých předpokladech byla prognóza vývoje univerzity do roku 2000, schválená v roce 1983. Ta počítala se dvěma variantami, buď s úplným vybudováním plánovaného univerzitního areálu v Bohunicích, nebo alespoň se stavbou Lékařské fakulty, která měla navázat na výstavbu Fakultní nemocnice s

poliklinikou. Optimismus prognózy však vyplýval spíše z delšího časového horizontu výhledu, než z reálné analýzy možností. A tak teprve na prahu nového milénia nabývá výstavba univerzity v Bohunicích určitějších obrysů.

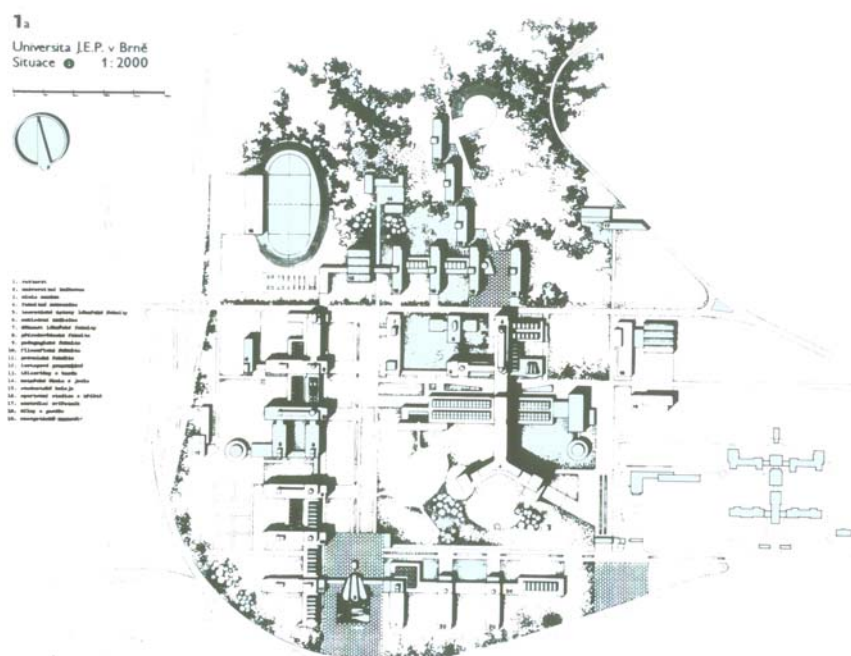
PhDr. Jiří PULEC

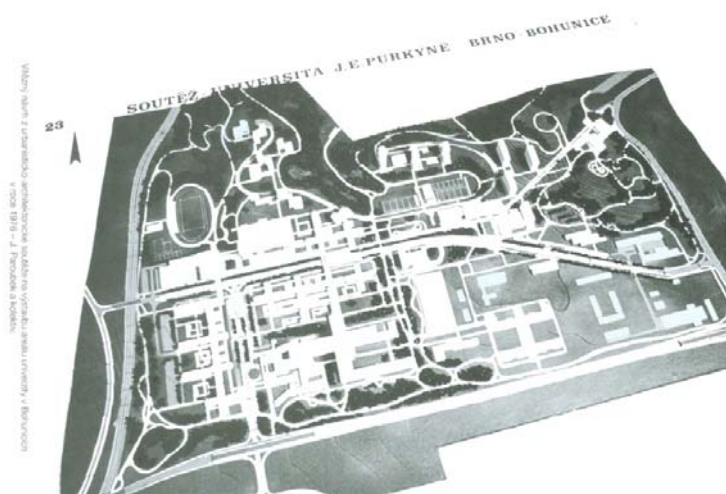
*Návrh definitivního umístění českých vysokých škol
na Kraví hoře z února 1920.*

*Právnická fakulta jediná realizovaná stavba
univerzitního města na Kraví hoře – 1933*

Studie univerzitního areálu v Bohunicích - B. Rozehnal, 1971.

Vítězný návrh z urbanisticko-architektonické soutěže na výstavbu areálu univerzity v Bohunicích v roce 1976 - J. Paroubek a kolektiv.

3. ÚSILÍ O DOBUDOVÁNÍ KAMPUSU MASARYKOVY UNIVERZITY V BRNĚ MEZI LÉTY 1992-2000

Jednou ze závažných povinností každého vedení MU v čele s rektorem bylo zajistit pro univerzitu příznivé materiální zázemí odpovídající významu a potřebám školy. Byli jsme však *vždy* institucí prakticky pouze finančně závislou na státu a tím byly do jisté míry vymezeny i naše možnosti. Konečný výsledek byl významně ovlivněn iniciativou a schopností vedení univerzity a ochotou společnosti skutečně podporovat rozvoj vzdělanosti. Tento dialog z pohledu historie nedopadl pro nás dobře a jsme své univerzitě hodně dlužni. MU se téměř v každém období chovala velmi skromně, což jí sice může sloužit ke cti, ale na vahách vždy budou okamžité možnosti státu a naše odpovědnost za budoucí vzdělanost a tedy i za prosperitu společnosti (tato souvislost je někdy zpochybňována, ale stačí pohlédnout na kteroukoliv dlouhodobou korelaci mezi investicemi do vzdělání a ekonomickou úrovní). Přiznávám, že s určitou závistí, za což se omlouvám, musím konstatovat ohromné rozdíly v nemovitém majetku u jednotlivých našich vysokých škol, které nabyly jak v období mezi světovými válkami, tak v době čtyřicetiletého temna. Je to rovněž výsledek iniciativy a spolupráce vedení těchto škol s podporou státu v dobrém i špatném.

Na přelomu roku 1989/1990 patřila MU k relativně velmi chudým a málo se rozvíjejícím vysokým školám. Před novým vedením byl úkol začít s proměnou školy v demokratickou, dynamicky se rozvíjející univerzitu evropského formátu. Přes nutnou soustředěnost na zcela bazální změny se podařilo získat některé nové budovy, začít s jejich postupnou rekonstrukcí a zlepšovat celkovou infrastrukturu. V období 1990-1992 byla učiněna některá rozhodnutí, která významně ovlivnila další rozvoj univerzity. Vznikla nová Ekonomicko-správní fakulta, současně byl i zamítnut návrh na obnovení Farmaceutické fakulty. Původní plán výstavby kampusu ze šedesátých let na cca 70 ha v

Bohunicích byl redukován na polovinu plochy, t.j. cca 35 ha. Byl zahájen dialog na hledání optimální varianty.

Od roku 1992 se mohla stavební činnost na MU rozšířit díky relativně příznivé ekonomické i politické situaci. Dostali jsme se však do období, kdy vzrostla konkurence mezi vysokými školami, které prakticky všechny měly velmi náročné představy o svém rozvoji. Bohužel chyběla jakákoliv koncepce státu a investice byly přidělovány spíše pod politickým tlakem se všemi průvodními znaky špatně fungující byrokracie. V této situaci přijalo vedení MU dlouhodobou koncepci svého rozvoje, kde hlavní prioritou byla sice výstavba kampusu pro Lékařskou a Přírodovědeckou fakultu, ale s časovým posunem do období kolem roku 2000. Ostatní fakulty se měly rozvíjet v lokalitách, kde historicky sídlily. Pragmaticky byla pozornost soustředěna na rychlou výstavbu a rekonstrukci méně nákladných akcí ve prospěch těch fakult, které *byly* ve svízelné situaci. V té době to bylo asi jediné možné řešení a navíc jsme si byli jisti, že naše představy o vybudování celého kampusu těsně po roce 2000 jsou reálné. Svoji roli v tom určitě sehrál i optimismus začátku devadesátých let, kdy jsme se všichni těšili na neustálý růst HDP, na brzký vstup do EU a celkovou ekonomickou prosperitu.

V této koncepci rozvoje *byly* poměrně rychle uspokojeny požadavky Pedagogické fakulty, Právnické fakulty, Fakulty informatiky a Ekonomicko-správní fakulty, u kterých je situace téměř stabilizována na řadu let dopředu. U Filozofické fakulty zbývá dobudovat knihovnu, s jejíž výstavbou se již začalo. Fakultě sociálních studií se dostalo minimálního prostorového řešení s definitivou až v souvislosti s dobudováním UKB. Bohužel, dvě experimentálně nejnáročnější fakulty, Přírodovědecká a Lékařská, jsou v nejhorší situaci, s nadějí v definitivní řešení v novém kampusu. Shodou okolností tyto dvě fakulty velmi výrazně a příznivě ovlivnily současný, relativně přijatelný stav na zbývajících fakultách svojí trpělivostí a ekonomickou výkonností.

Realizace a příprava výstavby kampusu v Bohunicích se ukázala jako daleko složitější a náročnější než předcházející dílčí úkoly. V dialogu s Lékařskou fakultou a Přírodovědeckou fakultou poměrně snadno vznikla a byla odsouhlasena představa o koncepci UKB. Bylo to vybudování budov pro všechny pracoviště Lékařské fakulty, pro pracoviště Přírodovědecké fakulty těch oborů, které se dynamicky rozvíjejí a jsou přírodovědeckým základem, blízkým lékařským vědám, tedy převážně chemické a biologické disciplíny. K tomu samozřejmě patří příslušná infrastruktura pro studenty, jako jsou koleje a menzy. Zásadní výhodou je návaznost na největší Fakultní nemocnici v Brně a možnost propojení příbuzných oborů obou fakult. Postupně se k tomuto zadání přidalo i vybudování sportovišť a budov pro vznikající Fakultu sportovních studií.

Základem každé výstavby jsou pozemky. V této části přípravy s námi historie, ale i naše nezkušenost, sehrály komplikovanou partii. Od šedesátých let bylo s územím v Bohunicích v rozloze 70 ha počítáno pro rozvoj univerzity. Na začátku devadesátých let pod vlivem zejména majetkových komplikací se souhlasem vedení MU bylo toto území zmenšeno asi na polovinu. Zůstala však zachována ta nejcennější část. Do roku 1990 bylo vlastnictví velmi ideologickým pojmem. Později v období transformace začala být ctěna vlastnická práva, ale současně docházelo k podivným rozhodnutím. V našem případě bylo 20 ha ve vlastnictví státu s právem užívání FNB. Složitým jednáním s nemocnicí, za přispění města Brna a po definitivním souhlasu Ministerstva zdravotnictví, byly tyto pozemky bezplatně převedeny do vlastnictví MU až v závěru roku 1998. Všem účastníkům tohoto procesu je nutné poděkovat za pochopení a vstřícnost. Zbývajících 15 ha bylo pod správou Pozemkového fondu ČR. Podle tehdejších pravidel nemohly být tyto pozemky převedeny do vlastnictví státu, tedy ani univerzity. Teoretická možnost směny za pozemky města se neuskutečnila, protože nebyla nalezena ekvivalentní náhrada, se kterou by PF ČR souhlasil. Jedinou realistickou cestou bylo nalezení soukromého subjektu, který by PF ČR nabídl své pozemky výměnou a souhlasil s břemenem, že toto území bude využito pouze ve prospěch MU. Toto se nakonec podařilo. Otevřenou otázkou je pokus o vykoupení části pozemku, které s naším kampusem souvisejí a který byl prodán PF ČR za nejasných okolností jinému soukromému subjektu. Není vyloučena ani možnost postupného získávání dalších, dnes již soukromých pozemků v sousedství kampusu, s cílem vytvoření *rezervy* pro další výstavbu MU.

Trvalo poměrně dlouhou dobu, než se nám podařilo velmi podrobně konkretizovat požadavky všech pracovišť obou fakult. Nebyl to snadný úkol i v souvislosti s tím, že v univerzitní veřejnosti byla stále živá skepse k podobným akcím, které končily nezdarem v šedesátých letech. Z těchto fakultních představ byla zpracována první nezávazná architektonická představa o budoucí podobě UKB. Současně s touto přípravou se podařilo získat budovy bývalého Ústavu zdravotnické techniky v bezprostřední blízkosti FNB, ze kterých mělo vzniknout Morfologické centrum sdružující anatomii (MU), patologii (FNB) a soudní lékařství. Vzhledem ke zcela protichůdným představám a zájmům jednotlivých institucí tato koncepce vzala za své. Rekonstrukce těchto budov ve prospěch Lékařské fakulty již začala. Tím byla zahájena postupná výstavba UKB.

Dalším logickým krokem bylo vypsání mezinárodní architektonické soutěže na celý kampus, to znamená na školskou část a celou infrastrukturu. Tato soutěž byla úspěšně vyhodnocena koncem roku 2000 a máme tedy zcela jasné

představy o architektonicko-urbanistickém řešení celého UKB. Výstava, pořádaná na závěr soutěže, představila vítěze i další oceněné i neoceněné návrhy včetně ukázek historie výstavby MU i představy o univerzitním kampusu ze šedesátých let.

Paralelně se nám podařilo vlastními silami sestavit studii proveditelnosti, která dává představu o schopnosti MU provozovat nově vznikající kampus. Vycházeli jsme z možností a plánů fakult nárůstu posluchačů i tvůrčího výkonu. Máme dlouhodobou zkušenost s ekonomickým chováním fakult i zkušenosti s krátkodobým odhadem dalšího vývoje. Při docela konzervativních odhadech lze říci, že MU bude schopna nový kampus finančně zabezpečit. Otevřenou otázkou zůstává, kolik vlastních prostředků bude MU schopna uvolnit pro přímou podporu investičních nákladů. Jsme si dobře vědomi obtížnosti prognózy některých parametrů na delší dobu. Tato studie proveditelnosti by měla být i základem pro získání úvěru k rychlé výstavbě UKB, kde konečným cílem je rok 2006.

V historii přípravy a budování nového kampusu bude vždy skryto značné úsilí o realizaci jednotlivých kroků. Za tím vším jsou hodiny a hodiny jednání se všemi odpovědnými a zainteresovanými institucemi a jednotlivci. Za tím vším je současně řada proher i řada částečných vítězství. Snad lze konstatovat, že dosud nikdy nebyla dovedena realizace UKB tak daleko a snad lze vyjádřit naději, že při dostatečném úsilí a nasazení bude kampus vybudován a tím zajištěn rozvoj MU na dlouhá léta. Bude tak i splacen dluh vůči studentům a učitelům naší Almae matris.

Prof. RNDr. Eduard Schmidt, CSc.

4.1. Slovo úvodem předsedkyně poroty

Při prvním setkání poté, co *byly vydány* soutěžní podmínky, jsme se v porotě dověděli, že zájem o účast v soutěži vyjádřilo 22 autorů a autorských kolektivů nejen z České republiky, ale z mnoha dalších zemí Evropy. Potěšilo nás to, protože to ukazovalo, nakolik je téma zajímavé. Univerzitní kampusy takového rozsahu a takového širokého záběru, který nepočítá jen s výukovými prostory, ale také s řadou významných celoměstských aktivit, se nezakládají každý den, navíc vybrané území v Bohunicích je tak inspirativní... Vždyť tady se pro Brno nechystá jen soubor vysokoškolských budov, ale živá nová městská čtvrť, která bude lákat celý den a celý týden, nabídne nejen školní zařízení, ale také kongresové centrum, řadu komerčních ploch, což přece zdaleka neznamená jen obchody, a vše má být prolno zelení, arboretum se tu má stát nejen uzavřenou zahradou, ale má obklopovat všechny stavby ... A to celé na území, které na své hraně nabízí neopakovatelné výhledy na centrum města. Už jsme se tedy chystali na spoustu zajímavých návrhů, i když nás trochu děsilo pomyšlení, jak dokážeme takové kvantum ve vymezené době správně zhodnotit.

Pak byla uzávěrka soutěže a my jsme zjistili, že návrhů přišlo jen osm. Bylo nám to líto (i když jsme tím pádem měli více času na jejich podrobnější prostudování), ale rozuměli jsme tomu - je to skutečně náročná úloha na krásném, přitažlivém a přitom dostatečně složitém území.

I pro některé soutěžící to byla úloha tak náročná, že ji nestihli pojmout, vyřešit v její plné komplexnosti. Proto poměrně brzy jsme mohli konstatovat, že se soutěžní návrhy dají rozdělit do dvou skupin - jedna se soustředila především na vlastní vysokoškolské objekty výukové a výzkumné a to ostatní nechala poněkud v ústraní své koncepce, někdy dokonce jen jakoby v naznačení, někdy i poněkud náhodně. Druhá se snažila o skutečně maximální podchycení zadaného programu. Ta první byla větší.

Pro rozhodování poroty byl velmi důležitý okamžik, kdy jsme se vydali přímo na dané místo. Nejprve jsme vystoupili na střechu objektu zvaného Medipo a prohlédli si celé území z nadhledu a uvědomili si souvislosti okolních staveb, okolních obytných souborů. Pak jsme sešli do začátku nádherné rokli, vedoucí až dolů k Riviéře, stejně jako jsme došli až na kraj svahu u objektů dnešních internátů sester. Jen jsme si ověřili, že to místo je skutečně velmi krásné, velmi náročné - a na překlad všechny návrhy, které na svah k rokli situují příliš hustou zástavbu nebo dokonce parkoviště, nejsou v pořádku, stejně jako ty, které v panoramatu od města znemožňují vysoké objekty kolem internátů...

Mrzelo nás, že jeden ze zajímavých a jeden ze skutečně komplexně řešených návrhů jsme museli pro nedodržení soutěžních podmínek ze soutěžního posuzování vyřadit. Tři návrhy byly řešeny v takovém pojetí, které jsme neshledali jako odpovídající nejen tomu, že jde o univerzitní areál, tedy místo společensky vysoce významné, ale ani tomu, že stavba bude realizována až ve třetím tisíciletí, a že by to tedy na ní mělo být zřejmé. Univerzita je sice tradiční instituce, ale svým posláním je zaměřena do budoucnosti tomu přece musí odpovídat charakter jejích staveb, její architektonický výraz. Další dva návrhy patřily k těm, které nepojaly úlohu na odpovídající výši v celé komplexnosti, ale přinesly některá zajímavá dílčí řešení, jež by mohla být pro univerzitu inspirativní, ať v další práci na daném souboru, nebo třeba i jinde. A pak už nám zbyly jen návrhy dva.

Jeden s ucelenou, skoro klasicistní kompozicí, která ovšem neumožňovala, aby se areál začal budovat po etapách, a to podle požadavku univerzity od západu; velký soubor objektů kolem možná až příliš monumentálního náměstí jako by napovídal, že stavět se bude právě odtud. Tím by ovšem subtilní vazby na již existující objekty byly nutně přerušeny. Navíc - to krásné zelené prostředí spadající do rokli bylo příliš hustě zastavěno...

Zbyl projekt poslední. Nejucelenější. Na první pohled možná příliš hustý v zastavění, ale podrobnější vhled do návrhu ukazuje, že všechny proporce jsou dokonale promyšleny ve vztazích k zeleni a k použití alternativních zdrojů energie tak, aby areál odpovídal tomu, co si od staveb příštího století představujeme. Jeho architektonické řešení nabízí vyzrálou architekturu stylu high-tech (pravda, v návrzích výškových dominant poněkud příliš tvarově bujarou), který je nejen otázkou vnějšího výrazu, ale také konstrukce a provozu. Od vyhodnocené soutěže k vlastní realizaci je ještě daleko. Od kvalitního urbanisticko-architektonického ideového návrhu k tomu, aby stály budovy, v nichž se bude odehrávat to, co univerzita zamýšlí, je ještě spousta další práce.

Za porotu snad si mohu dovolit tvrdit, že jsme udělali to nejlepší, co jsme mohli, aby ta práce byla smysluplná - a aby konečně Brnu a Masarykově univerzitě přinesla to, co potřebuje. Neradi bychom zůstali porotou jednou v řadě těch, co se stejnými cíli rozhodovaly v soutěžích před námi.

Ing. arch. Radomíra Sedláková, CSc.
předsedkyně poroty

4.2. Názory porotců

Prof. Ing. arch. Helena Zemánková, CSc.

Výstavba univerzitního kampusu MU ve vazbě na nemocnici v Brně-Bohunicích bude významným činem v rozvoji univerzity, města Brna i jeho nemocnice. Z tohoto pohledu byla soutěž výjimečnou příležitostí pro architektky a urbanisty. Pro mne pak trochu zklamáním z malého množství obeslaných návrhů, které možná dokumentovalo, že se urbanistická tvorba vytrácí z našich projekčních ateliérů.

Příjemné bylo zjištění, že se soutěže zúčastnily kolektivy generačně rozdílné. A tak do návrhů byly vloženy bohaté zkušenosti a znalosti z projektování školských staveb a precizní podání analytických částí. Ti mladší pak připravili a prezentovali svoje ideje pomocí výpočetní techniky a optimistické barevnosti.

U obeslaných návrhů bylo možno vysledovat dva urbanistické přístupy. Jeden přinášel řešení kompozičně ukončené, druhý větší variabilitu, snadnou etapovost i případné přerušení výstavby v budoucnu, aniž by výsledek působil jako torzo.

Řešení funkčních celků vyžadovalo jejich provozní propojení. I zde je možné vysledovat dva přístupy, kdy uživatel mohl dosáhnout všechny aktivity buď „suchou nohou“, tedy v prostředí četných prosklených pasáží situovaných v koncepčních osách (lemovaných pestrou funkční nabídkou), nebo formou zelených koridorů - možná se snazší

orientaci. Tato verze více těžila ze zeleného potenciálu území.

Zeleň, plasticita terénu, vepsání budoucího univerzitního areálu do prstence lesa kolem Brna, vazba na pisárecké údolí přes lesní krajinný prvek a protažení této zeleně do univerzitního areálu formou arboreta byla úžasná příležitost, které se chopily právě oceněné návrhy.

Ing. arch. Milan Liška

Co naplat. Zatím nikdo nevymyslel lepší způsob výběru nejvhodnějšího řešení daného problému, než je veřejná soutěž na požadované dílo. Skláním se *vždy*, ať už jako člen soutěžní poroty, nebo jako divák na výstavě soutěžních návrhů, v hlubokém obdivu před každým tvůrcem, který je ochoten nést svou kůži na trh, zúčastnit se soutěže a v neúprosném termínu daném jejími podmínkami odevzdat náročnou práci s vědomím, že nemusí uspět. Obdivuji pokoru těch účastníků soutěže, kteří vkládají osud svého díla do rukou soutěžní poroty a kteří dokáží přijmout její rozhodnutí, jakkoliv pro ně často nemilé. Vždyť přece každý, kdo zpracovává a odevzdává soutěžní návrh, do něho vkládá ze sebe to nejlepší s přesvědčením a nadějí, že právě jeho řešení je tím nejlepším. Jinak by snad ani nemělo smysl začít na soutěžním návrhu pracovat. Umím si představit vynaložené úsilí, rozporuplné pocity při očekávání verdiktu poroty i zklamání těch, jimž jejich představy nevyjdou. Vyžaduje velkou zralost a vnitřní kázeň autorů oprostit se po vyhlášení výsledků soutěže od emocí, které nutně v různé intenzitě samovolně přicházejí, zabránit přirozené snaze hledání nedostatků všude jinde než u sebe, s nadhledem zařadit při výstavě soutěžních návrhů svoji práci do kontextu prací ostatních, poučit se z nich a po čase se s novým nadšením zúčastnit dalších soutěží se stejným úsilím, stejným přesvědčením a se stejnými nadějemi na dobrý výsledek.

S úctou přistupuji při posuzování soutěžních návrhů k obrovskému množství vykonané práce u každého odevzdaného díla a to i tehdy, když při prvním předběžném seznamování je zřejmé, zejména v porovnání s ostatními odevzdanými návrhy, že ne každý návrh bude svým pojetím a kvalitou svého řešení i prezentace aspirovat na ocenění nebo odměnu. Možnost porovnání jednotlivých odevzdaných prací je jednou z velkých výhod poroty proti účastníkům soutěže, kteří při své práci na soutěžním návrhu nemají a ani nemohou mít povědomí o práci účastníků ostatních. Právě tato možnost konfrontace prokazuje oprávněnost konání soutěží a je jednou z pracovních metod poroty. To také vysvětluje, proč soutěžní porota může soutěžní návrhy posoudit v čase mnohonásobně kratším, než mají autoři odevzdaných návrhů na jejich zpracování.

Posuzování jakýchkoliv děl jednotlivými členy poroty je *vždy* subjektivní. Tomu se nemůže vyhnout ani posuzování tak rozsáhlé práce, jakou je urbanistická a architektonická soutěž. Každý ze členů poroty má proti ostatním jiné znalosti, jiné zkušenosti, jiné názory a představy. Přesto si trávím tvrdit, že hodnocení jednotlivých návrhů celou porotou je ve svém výsledku objektivní. Názor poroty se třífí a zraje konfrontací názorů jednotlivých členů poroty, konfrontací těchto názorů s posuzovanými díly, diskusí členů poroty nad jednotlivými pracemi, upozorňováním na jejich jednotlivé přednosti či nedostatky, které by mohly ostatním členům poroty při omezeném čase a rozsahu předložených prací uniknout, nebo by jim nevěnovali dostatečnou pozornost a utváří se v konečné fázi hlasováním o jednotlivých formulovaných problémech i o posuzovaných návrzích jako celku. Nakonec vždy musí v porotě dojít ke shodě, jak pokud jde o formulaci hodnocení předložených návrhů, tak o určení jejich pořadí a o výši jednotlivých cen a odměn. Tím vším je práce poroty objektivizována a v tom také vidím přednosti výběru nejvhodnějšího řešení soutěží proti jiným možným způsobům.

Je pozoruhodné, jak téměř ve všech architektonických soutěžích nezávisle na počtu odevzdaných prací, se po podrobné prohlídce předložených prací a po diskusi nad nimi jednotlivé práce rozdělí do dvou základních skupin: na ty, z nichž se vybírají práce na ocenění a odměnění a na zbývající, které tuto šanci nemají. S jistou nadsázkou by se dalo říci, že odevzdané práce si samy nacházejí své místo mezi ostatními. Na pomezí těchto dvou skupin často osciluje jeden nebo dva návrhy, které v probíhajících diskusích a zpřesňování názorů poroty někdy i několikrát mění své zařazení. Je právě tak pozoruhodné, že při všech rozdílných a někdy i protichůdných názorech jednotlivých porotců se nakonec porota shodne nejprve na pořadí jednotlivých návrhů, postupně pak na formulaci jejich hodnocení i na rozdělení cen a odměn. Jen zcela výjimečně je shoda jednoznačná, jako tomu bylo u dvou oceněných návrhů, soutěže na kampus Masarykovy univerzity v Brně-Bohunicích. O všech závažných otázkách se rozhoduje hlasováním porotců a u obou těchto návrhů bylo hlasování jednomyslné. U dalších návrhů ani u jednotlivých dílčích problémů, tomu tak již nebylo, jak o tom svědčí protokol o práci poroty. Ukazuje se, jak velký význam má lichý počet členů poroty, protože někdy rozhoduje i jediný hlas.

Práce poroty je odpovědná, namáhavá a nevďěčná. Odpovědná proto, že porota pomáhá vyhlášovateli nejen rozhodovat o koncepčních otázkách jeho dalšího rozvoje, nýbrž také rozděljuje nemalé finanční částky, které vyhlášovatel při rozhodování o vyhlášení soutěže obtížně získává a musí jejich použití pro účely soutěže obhájit

často proti silným názorům, že by za ně mohl získat při jejich současném chronickém nedostatku jiné plnění s okamžitým efektem. Namáhavá nejen psychicky, nýbrž i fyzicky, neboť porota musí odevzdat velké množství veřejně kontrolované práce v limitovaném čase a s jednoznačnými závěry a její členové se musí práci plně věnovat a musí přitom zapomenout na své další povinnosti, na rychle utíkající čas i na pracovní dobu. Nevděčná, protože po skončení soutěže je většinou spokojen jen vítěz a ten je jenom jeden. Naopak nespokojeni jsou většinou všichni ostatní, kteří uspěli s nižší cenou nebo s odměnou, popřípadě neuspěli vůbec. Ti pak mají často tendenci obviňovat ze svého nezdaru porotu nebo její jednotlivé členy.

Přes všechnu obtížnost práce porotce jsem vděčen vyhlášovateli, že mne do soutěže přizval a že jsem měl možnost jako člen soutěžní poroty pracovat a získat tak další neopakovatelnou zkušenost. Jako člen poroty jsem se mimo jiné snažil přispět k přesnému až úzkostlivému sledování soutěžního řádu České komory architektů a soutěžních podmínek při práci poroty, aby bylo zabráněno možným formálním i věcným pochybením, které by mohly vést ke stížnostem na práci poroty a ke zpochybnění výsledků soutěže. S radostí jsem se seznámil s ostatními členy poroty, které jsem do té doby znal jenom zprostředkovaně a se stejnou radostí jsem se sešel s jinými, se kterými jsem měl možnost spolupracovat již dříve při jiných úkolech nebo v jiných porotách. Cítím jako svou milou povinnost poděkovat všem členům poroty za vzájemnou spolupráci a v neposlední řadě vzdát na tomto místě hold předsedkyni poroty Ing. arch. Radomíře Sedlákové, CSc., která svými zkušenostmi, přehledem i rozhledem bravurně a s noblesou dokonale zvládla ve složitém prostředí řízení poroty při rozmanité skladbě jejích členů. Na předsedajícím vždy leží větší tíha odpovědnosti a nakonec i větší podíl práce, neboť musí sjednocovat rozdílné názory porotců, provést závěrečné formulace všech posudků, zápisů a protokolů a dovést práci celé poroty ke zdárnému výsledku.

Žádný návrh, ani vítězný návrh vzešlý z této soutěže, nemůže nikdy v plném rozsahu vyhovět všem složitým podmínkám, které jsou navíc ještě proměnlivé v čase. Výsledky soutěže však poskytují dostatek materiálu na vytvoření uceleného názoru na optimální řešení daného území v Brně-Bohunicích a potřeb Masarykovy univerzity v něm. Za přínos soutěže považuji i porotou odmítnutá řešení, která na dílčích problémech území ukazují, jakých cest se při další přípravě vyvarovat. Proto závěrečné dokumenty soutěžní poroty přinášejí i některá doporučení vyhlášovateli pro další postup prací.

Jako dlouholetý účastník přípravy a realizace investiční výstavby ve školství si nemohu odpustit, ač k tomu nejsem povolán, ocenit pozitivní přístupy vedení Masarykovy univerzity k celkovému rozvoji této významné vysoké školy a jeho dlouhodobé a cílené úsilí o vybudování univerzitního kampusu v Bohunicích a dbaní na kontinuitu. O tom jsme se mohli přesvědčit na výstavě soutěžních návrhů, která byla vhodně doplněna stručným přehledem základních rozvojových tendencí za celou dobu více než osmdesátileté existence univerzity i postupných proměn názorů na jejich realizaci. V souvislosti s tím chci také poděkovat kvestorovi Masarykovy univerzity, Ing. Františku Galemu, za vytvoření optimálních podmínek pro práci poroty a za koncepci celé výstavby.

Přeji Masarykově univerzitě a jejímu vedení rychlé pokračování dalších přípravných prací včetně vyřešení složitých problémů financování a těším se na slavnostní zahájení výstavby položením základního kamene a ještě více na neméně slavnostní uvedení první ucelené části univerzitního kampusu v Bohunicích do provozu.

Ing. arch. Josef Němec, CSc.

V průběhu hodnocení soutěžních návrhů této náročné soutěže narůstalo u porotců vědomí naléhavosti vyjádřit pro vypisovatele soutěže co nejobjektivněji určitý souhrn poznatků, přínosů a podnětů, které by napomohly konkretizovat sledované cíle i požadovanou tvůrčí a funkční kvalitu konečného řešení. Proto porota věnovala velké úsilí formulaci doporučení, vzešlých ze soutěžních námětů z jejich srovnávací analýzy.

Závěrečná doporučení jsou stručná, avšak jednoznačná a zcela konkrétní. Směřují jak do polohy urbanisticko-koncepční, tak i provozněfunkční a realizační. Jedná se o jakési teze, jejichž obsah lze implikovat do zadání dalších stupňů projekční přípravy. Některé z nich míří také do vyšší, celoměstské územně-plánovací roviny.

Doporučení se týkají především komplexního přístupu, racionality a koncepčních podnětů. Od cílevědomé pozemkové politiky dlouhodobých rezerv, přes spoluúčinnost cenného a respektovaného přírodního prostředí, dále přes uspořádání širších provozněfunkčních vazeb, přes modulárnost i flexibilitu řešení, až po harmonizaci prostředí a princip etapové realizovatelnosti - to je ve stručnosti obsah doporučení poroty.

Bylo by obtížné, či subjektivní, sestavovat nějaká pořadí důležitosti jednotlivých bodů doporučení. Všech devět formulovaných zásad uznala porota za podstatné a důležité pro zabezpečení perspektivní životaschopnosti i kvality

života kampusu. Proto je doporučila vložit do zadávacích podmínek následných podrobnějších stupňů dokumentace.

Jsem přesvědčen, že i doporučení vypisovateli soutěže, jak je dokázala porota vyjádřit, dokládají prospěšnost i konečný efekt - úspěch soutěže.

Ing. Zdenek Sandler

Z pohledu krajinářského architekta stojí za povšimnutí čtyři soutěžní návrhy. Návrh č. 1 - pro velkorysé řešení návaznosti na stávající okolí, jeho vtažení do řešeného areálu parku a provázání na bulvár. Velmi příjemně je řešena doprovodná zeleň komunikací, logické je také propojení kampusu s okolní zástavbou. Návrh č. 8 - mimořádným způsobem uplatňuje použití různých forem zeleně, koexistence se stavbami je velmi dobrá, u části kampusu tak vzniká opravdu „zelené město“. Dále autoři velmi dobře pracují se širšími urbanistickými vazbami. Oba návrhy jsou z pohledu krajinářského architekta velmi kvalitní. Z ostatních jsou krajinářsky zajímavé a přínosné návrhy č. 6 a č. 7. Zbývající jsou spíše průměrné.

Nezbývá, než doufat, že výsledná realizace vítězného návrhu bude stejně kvalitní jako jeho soutěžní podoba (poznámka: Osobně jsem překvapen tak nízkou účastí v tak zajímavé a velmi dobře honorované soutěži...).

Ing. arch. Jaromír Kurfürst

Za první jsem uvítal, že jsem se mohl zúčastnit posuzování návrhů na tak významnou akci a získat i pro sebe poznatky a podněty, které bych rád využil pro svou další činnost. Především však proto, že soutěž vypsal osvědčená instituce, jakou je Masarykova univerzita v Brně, jejíž nejvyšší představitelé se neobyčejně zajímali o předložené návrhy. Zároveň také z toho důvodu, že přípravou a organizací byla pověřena Brnoinvesta, společnost, která je k tomu povolána. Tak mohla práce v porotě probíhat soustředěně se zaměřením na podstatné problémy.

Za druhé poznámka, která je určena nejen pro vypisovatele dalších obdobných soutěží na rozsáhlejší a různorodé stavby, s převahou urbanistické problematiky, ale i pro Českou komoru architektů a její odbornou skupinu pro tuto činnost. Domnívám se, že by bylo účelné organizovat takovéto soutěže dvoukolově, aby mohly být propracovány všechny podnětné návrhy, i ty, které z různých důvodů nejsou ve všech částech vyvážené a dána tak možnost objektivnějšímu posuzování, třeba i značně různorodých přístupů. Požadavky na hloubku zpracování návrhů a rozsah příloh pro první kolo by mohly být méně náročné a pro soutěžící, kteří neprijdou s úspěšným návrhem, i méně nákladné. Účastníkům druhého kola by bylo nezbytné vyplatit kromě cen a odměn, pokud splní podmínky, přiměřenou částku na úhradu hotových výloh. Přidávám se tak ke kolegům, kteří o tomto problému se snahou prosadit tento systém často diskutují.

Ing. arch. Vladimír Dominik, Ing. arch. Jaroslav Josífek

Územní plán města Brna z roku 1994 (dále ÚPmB) vymezil stejně jako ÚPmB z předchozích období rozvojové plochy Masarykovy univerzity v návaznosti na areál nemocnice v Bohunicích. Areály Masarykovy univerzity a Fakultní nemocnice jsou součástí širšího území vymezeného ulicemi Vídeňskou, Jihlavskou, Pražskou radiálou a zalesněným svahem nad řekou Svatkou. Pro toto území je rozpracován regulační plán, do kterého bude po zpracování generelu Univerzitního kampusu MU včleněno jeho řešení.

Urbanisticko-architektonická soutěž na Univerzitní kampus Masarykovy univerzity potvrdila, že je zcela reálné vybudovat Univerzitní kampus jako součást městské struktury jihozápadního sektoru města Brna. Kampus Masarykovy univerzity se může stát svorníkem s mimořádným společenským významem mezi velkými obytnými celky (vesměs panelovými sídlišti, jejichž jádrem jsou původní předměstské obce) - Novým Lískovcem, Starým Lískovcem a Bohunicemi.

Občanské vybavení - kulturní, společenská a sportovní zařízení, obchod a obslužná zařízení, stejně jako Medical park s pracovními příležitostmi v podnicích zaměřených na moderní technologie v oblasti medicíny, biologie, chemie a dalších oborů, majících vazbu na vědeckovýzkumné kapacity MU a FN, může tvořit atraktivní systém společenského centra, včetně veřejných prostorů, vyhledávaný obyvateli přilehlých městských částí, ale i občanů celého města, resp. regionu.

Soutěžní návrhy, zejména oceněné, přinesly mnoho podnětů jak pro řešení samotného kampusu Masarykovy univerzity, tak pro město. Jedná se zejména o nová řešení trasování městské hromadné dopravy a situování

záchytného parkoviště v jihozápadním sektoru města. Mimořádným přínosem je v mnoha návrzích jasné formulování vztahů k přírodnímu rámci, zejména k lesnímu masivu Mahenovy stráně nad řekou Svratkou. Soutěž přinesla zajímavá řešení otázky, zda v daném území lze situovat výškové objekty.

Hlavním přínosem však je, že se soutěž stala dalším krokem přibližujícím realizaci kampusu Masarykovy univerzity v Brně-Bohunicích.

5. VÝSLEDNÝ PROTOKOL POROTY

PROTOKOL O ČINNOSTI POROTY Z VEŘEJNÉ URBANISTICKO-ARCHITEKTONICKÉ SOUTĚŽE

„UNIVERZITNÍHO KAMPUSU MASARYKOVY UNIVERZITY V BRNĚ, BOHUNICÍCH

V Brně dne 14.11.2000.

Porota konstatuje, že soutěžní úloha představovala velmi náročnou úlohu velkého rozsahu, na krajinně cenném území, úlohu komplexní v rozmanitosti řešených problémů. Zřejmě i proto z vyzvednutých 22 soutěžních podmínek bylo odevzdáno pouze 8 návrhů, což není mnoho.

Součástí protokolu jsou:

1. **Zápisy z jednání poroty včetně hlasování.**
2. **Rozhodnutí o vyloučení soutěžního návrhu ze soutěže.** Porota rozhodla o vyloučení návrhu č.1 ze soutěže.
3. **Seznam všech podaných návrhů:** V řádném hodnocení byly posuzovány návrhy č.2, č.3, č.4, č.5, č.6, č.7, č.8. Mimo soutěž byl posuzován návrh č.1.
4. **Posouzení všech posuzovaných návrhů:**

Návrh č. 1

Přesto, že návrh byl vyloučen z dalšího posuzování pro porušení soutěžních podmínek, byl porotou po stanovení pořadí návrhů, řádně hodnocených v soutěži, posuzován mimo soutěž především proto, že soutěžní návrh je výrazným přínosem z hlediska řešení širších souvislostí a urbanistických idejí.

Porota zvláště oceňuje:

- Navržený blokový systém, definující regulaci budoucí zástavby danou základní výškovou hladinou akcentovanou dominantními solitery s vyšší centrální funkcí a vnitroblokovými „pocket“ parky. Velmi přínosné pro řešení širších vztahů je situování jednoho z bloků na pozemku FN na plochu určenou pro parkoviště, čímž vytváří centrální náměstí, ač tím překračuje zadávací podmínky soutěže.
- Vytvoření „Kampus bulváru“ jako spojovacího článku všech funkcí v otevřeném přírodním koridoru, schopného přijmout splnění různých společenských aktivit.
- Využití potenciálu stávající zeleně a jeho přirozené vtažení do kobercové zástavby kampusu. Jedná se o promyšlený krajinářský záměr harmonie volné přírody a organizované zeleně kolem komunikačních tahů a venkovních parkovišť. Cenné jsou rovněž náměty na cyklistické i pěší propojení se stávající zástavbou Nového Lískovce.

Je škoda, že některé zásahy, které podporují urbanisticko architektonickou kompozici se již dostávají do utopických scénářů (přestavba věznice, přemístění technické a servisní haly Fakultní nemocnice).

Návrh č. 2

Porota konstatuje, že tento návrh nabízí zcela nevýraznou a značně neurčitou urbanistickou a architektonickou kompozici, která neřeší vztah k okolním, již existujícím objektům (ignoruje objekt Morfologického centra). Těžko by byla možná požadovaná etapizace výstavby školní části Univerzitního kampusu. Komerční plochy jsou řešeny příliš schématicky a proporčně nekorespondují s univerzitní částí.

V souladu s regulačními podmínkami byly splněny požadavky funkčního zónování a dopravního uspořádání. Jen minimálně byly řešeny nároky zeleně. Nesplněny byly požadavky na kapacitu ubytovaných. Celkový počet parkovacích míst nelze z daných podkladů přesvědčivě vyhodnotit.

Stavební program byl splněn pouze ve výukových prostorách univerzity a ve sportovní části. Potřeby víceúčelové centra, informačního centra a ubytování nebyly splněny v požadovaném rozsahu.

Ke kladům soutěžního návrhu patří výrazné pěší propojení nástupu do nemocnice s výukovou částí a kongresovým a informačním centrem, včetně propojení dvou zastávek MHD v ul. Kamenice a Netroufalky.

Návrh je prezentován v nižší úrovni grafického zpracování i zpracování modelu.

Návrh č. 3

Návrh předkládá příliš rozvolněnou urbanistickou kompozici převýšených objektů s neurčitými vazbami mezi objekty navrhovanými i existujícími. Vztahy mezi objekty neodpovídají vždy logickému a ekonomickému provozu (např. na ose sportoviště, kongresové centrum, děkanáty a knihovna). Obytné objekty jsou řešeny bez nápadu, víceméně pouze schématickým opakováním stávajících objektů ubytoven sester.

Komerční plochy jsou navrženy v nevýrazném architektonickém a především urbanistickém uspořádání.

V souladu s regulačními podmínkami je vyřešeno funkční zónování areálu. V dopravním řešení návrh do značné míry nesouhlasí s navrhovaným dopravním napojením z Pražské radiály, i když se je snaží dodržet, avšak bez prostředního kruhového objezdu, který nahrazuje napojením z Pražské radiály podjezdem (306,307), v přibližně předurčeném místě. Podjezd pod ul. Jihlavská je doplněn o sjezd z ul. Jihlavské na ul. Netroufalky, směrem od města, aby se umožnil snadnější příjezd před nemocnici. Ostatní požadavky jsou splněny s výjimkou kapacity ubytovacích míst.

Řešení zeleně v ploše kampusu je standardní, bez výrazného přínosu. Oplocené arboretum a skleníky jsou v návaznosti na souvislé plochy zeleně, ale příliš vzdáleny od prostor Přírodovědecké fakulty.

Technologicky a materiálově se počítá se stejným řešením jako na existujících objektech, ovšem v novodobějším designu obvodového pláště, což lze považovat za ne zcela přesvědčivé pro tento typ areálu.

Ke škodě prezentace návrhu je nízká úroveň předloženého modelu, bez hmotového vyjádření stávajícího souboru Fakultní nemocnice.

Návrh č. 4

Předložený návrh se vyznačuje komplexním pojetím, velkou propracovaností a čitelností. Předkládá jasně vyhraněné koncepční řešení ve velice sevřené kompozici s hřebínkovými pavilony a uzavřenými zelenými bloky. Uprostřed kampusu vytváří klidové náměstí (forum), odcloněné od ruchu dopravy na ul. Kamenice. Podle názoru poroty je náměstí navrženo v příliš velkých formách, s monumentálním výrazem, který neodpovídá duchu univerzity. Výuková část je řešena dobře, na velmi slušné úrovni, s dobrým poměrem podlažnosti a vzájemnými odstupy jednotlivých

školního provozu.

Návrh umožňuje etapovou výstavbu výukových objektů, ale kvůli sevřené ukončené kompozici centra vyžaduje jednorázovou realizaci. Zajímavé je situování parkovacích ploch pod centrální kongresový objekt, problematické je však umístění vjezdu a výjezdu z garáží v místě zastávky MHD ul. Kamenice. Provoz je řešen ve více úrovních, odděluje provoz studentů od provozu obyvatel a dopravy. Vytváří klidové pěší zóny. Mimoúrovňové řešení pěší zóny v takové míře, jaká je navržena, je inženýrsky a ekonomicky náročné a její realizaci nelze reálně předpokládat.

Bydlení v severovýchodním svahu je nevhodně orientováno, brání výhledu na město, zároveň samo nemá odpovídající orientaci ke světovým stranám. Část bydlení je v nežádoucí blízkosti výuky. Nevyužívá stávající potenciál území, negativní vrstevnicová zástavba blokuje krajinnou zeleň a nevtahuje zeleň do území.

Komerční plochy jsou řešeny jako samostatný uzavřený celek, ve tvaru typickém pro velká obchodní centra. Navržené zónování komerčních ploch je vhodné, včetně návaznosti na sportovní zařízení.

Řešení je v souladu s územními regulačními podmínkami s výjimkou ubytování. Stavební program školské části souboru je splněn. Úroveň prezentace grafické části i modelu je velmi dobrá.

Návrh č. 5

Návrh je založen na velmi sevřené formě hmot školské části, přímo svázané s hlavním objektem FN. Tuto koncepci nelze považovat za správnou z hlediska kompozičního a funkčního, protože školská část je vůči FN potlačována (snižuje společenský význam Masarykovy univerzity vedle nemocnice). Hlavní osa sever - jih je ukončena velkoprostorovým objektem, investičně a technicky náročným situováním nad ul. Kamenice, vyžadujícím jednorázovou realizaci. Hlavní nástup do školské části není zřetelný a přijatelný z hlediska orientačního.

Návrh nevychází z doporučeného dopravního řešení dle regulačních podmínek a neumožňuje připojení areálu univerzity ani nemocnice z ul. Jihlavská. Rondelem je připojena pouze komerční zóna.

Stavební program je v podstatě splněn. Orientace školských pavilonů podélnou osou východ - západ není vhodná pro školskou funkci.

Objekty navržené pro ubytování nereflektují současné a do budoucna předpokládané trendy bydlení, opakuji architektonické formy ze 70. let, což porota považuje za diskutabilní.

Koncentrace budov univerzity umožňuje udržet větší volné zelené plochy, což je pozitivním prvkem. Tato kompaktnost umožňuje krátké a jasné provozní vztahy uvnitř školské části, avšak byla by obtížně realizovatelná z hlediska etapovitosti výstavby.

Řešení komerční zóny je značně schématické, bez náznaku možné etapizace. Úroveň prezentace grafické části i modelu je průměrná.

Návrh č. 6

Návrh předkládá rozvolněné řešení zástavby, obzvláště ve školské části se u urbanizmu projevuje romantická hravost, která však neodpovídá požadavkům na provoz MU. Kompozice samostatných pavilonů je formalistně náhodně uspořádána, velký centrální prostor náměstí, je nevhodně vymezen čely budov, náměstí je předimenzováno.

Předložený systém nadzemních paserelů, které jsou v budovách umístěny bez čitelné koncepce, je náhodný, neodpovídá potřebným provozním vztahům školy, orientace výukových objektů podélnou osou sever - jih je nevhodná. Měřítko učebnové části je příliš rozdrobeno. Předpokládaná technologie neodpovídá subtilnosti návrhu

objektů.

Celkově ovšem návrh nabízí velmi čisté zónování a lze předpokládat etapizaci výstavby souboru.

Do areálu je dobře vtažena zeleň, ovšem situování oplocené části arboreta nevhodně odtrhuje objekt Morfologického centra.

Obytné objekty jsou velmi dobře rozloženy v krajinném rámci, respektují přírodní podmínky.

Komerční zóna i sportovní zóna jsou řešeny jasně, v členění do několika samostatných objektů.

Návrh není řešen v souladu s územními regulačními podmínkami s výjimkou funkčního zónování a požadavků na zeleň. Nedostatečný je především počet parkovacích míst a požadavek na řešení ulice Kamenice.

Stavební program školské části souboru je splněn. Úroveň prezentace grafické části i modelu je velmi dobrá.

Návrh č. 7

Výuková část tohoto návrhu je řešena precizně, ostatní funkce bez jasné urbanistické koncepce. Porota kladně hodnotí kvalitu dokumentovaného provozního řešení s diferencovanými možnostmi využití objektů. Atriový roštový systém školy umožňuje etapovitost výstavby a případný další rozvoj MU v daném území. Vícepodlažní objekty umožňují vytváření větších a souvislejších ploch zeleně. Arboretum je umístěno na přirozeném kopečku (pomocí deponie skřívků z minulé výstavby) a je dobře provázáno do existujícího krajinného rámce. Bohaté ozelenění areálu podtrhují i zelené plochy střech.

Vhodné je doporučení použít alternativní doplňkové zdroje energie.

Obytné objekty absolutně nerespektují přírodní reliéf území. Soubor bytových a rodinných domů vytváří nevhodnou bariéru ke krajinnému rámci, nevhodné je také zmnožování existujících objektů internátu sester.

Komerční plochy jsou řešeny schématicky, obklopeny nekultivovanými velkými plochami parkovišť s nevhodnou koncentrací dopravy v klidu.

Návrh je řešen v souladu s územními regulačními podmínkami s výjimkou ubytování. Stavební program školské části souboru je splněn.

Úroveň prezentace grafické části i modelu je průměrná.

Návrh č. 8

Návrh předkládá sofistikované, komplexně pojaté racionální řešení. Jeho velikou předností je osa kampusu vytvořená rovnoběžně s ul. Kamenice, která dovoluje propojit v současné době již rekonstruované objekty Morfologického centra s celým areálem. Velmi dobré je vysunutí všech objektů, které nejsou bezprostředně spojeny s každodenním provozem kampusu, na západní stranu území, a tím zklidnění vysokoškolských prostorů.

Návrh umožňuje logickou etapovitost výstavby areálu. Ve směru od Morfologického centra je školská část hodně hustě zastavěna s malými odstupy mezi nízkými pavilony. Zatažení zeleně do vnitrobloků je zajímavým řešením. Přínosem je také optické propojení, i když technicky náročným způsobem, vnitrobloků v úrovni jen částečně zastavěných přízemí a vytvoření kryté pěší promenády.

Dobré je soustředění nástupů do všech společensky významných objektů (nemocnice, děkanáty, kongresové

centrum, komerční zóna) do jednoho prostoru, ovšem ne zcela přesvědčivě vyřešeného. Zajímavý prvek, který lze řešit i perspektivně, tvoří pěší diagonála směřovaná k výhledu na brněnské panorama.

Areál počítá s využitím alternativních zdrojů energie.

Bydlení je řešeno s citlivým vztahem ke krajinnému rámci, a to včetně vhodně volených typů terasových domů.

Návrh je řešen v souladu s územními regulačními podmínkami s výjimkou ubytování. Stavební program školské části souboru je splněn.

Úroveň prezentace grafické části i modelu je na velmi vysoké úrovni.

6. PŘEDSTAVENÍ OCENĚNÝCH NÁVRHŮ NA I. a II. MÍSTĚ

6.1 Vítězný návrh

Autorský komentář k vítěznému návrhu

Mohli bychom představovat náš návrh mnoha větami a poctivě řečeno zkoušeli jsme to, ale žádné věty nejsou natolik obsažné, aby v rozsahu článku, ve kterém máme možnost okomentovat náš návrh, postihly všechny úvahy, cesty, tápání, nalézání a konečně řešení vnesená jako věno do budoucího univerzitního kampusu. Proto zůstáváme u teze o našem pohledu na „svět“ a u popisu jakéhosi urbanistického a architektonického příběhu o „řešení území“.

Prosíme laskavého čtenáře, aby četl pozorně naše proklamace a ideová východiska a pokusil se je srovnat s výsledným řešením.

Jaromír Černý - Karel Tuza - Petr Uhliř

PROKLAMACE

o přístupu k řešení Univerzitního kampusu Masarykovy univerzity

- Nejdůležitější pracovní nástroje nestojí v továrnách. Nejdůležitější nástroje jsou teď v lidských mozcích.
- Prostřednost není cílem.
- Neztrácet odvahu.
- Není cesty zpět.

IDEOVÁ VÝCHODISKA při řešení urbanistického a architektonického návrhu
Univerzitního kampusu Masarykovy univerzity v Brně

- Vytvořit inspirativní, meditativní a motivující prostředí pro moderní otevřenou univerzitu, univerzitu jako bránu do vědění, jako bránu k celoživotnímu vzdělávání.
- Vytvořit kampus jako živý městský organismus žijící dvacet čtyři hodin denně. Důrazné ne „studentskému ghetu“.
- Vytvořit prostředí pro využití intelektuálního potenciálu školy, který se musí formou transferu knoty - how stát obchodovatelnou komoditou - prostředí jako inkubátor vědy.
- Přemýšlíme o stavbě pro Masarykovu univerzitu
- Přemýšlíme tedy o vnější formě, která nenechá nikoho na pochybách o ambicích této univerzity.
- Vytvořit prostředí, které by svou intelektuální atraktivitou lákalo k následování a k rozvoji dalších aktivit v kampusu a jeho okolí.
- Reflektovat společenský vývoj směřující k vytvoření např. centra evropských studií, distanční univerzity, „EAST - POINTU“, medical parku atd. a urbanistickým řešením areálu umožnit jejich budoucí realizaci.
- Reflektovat tezi, že postup civilizačních standardů (modelů) dnešní, tzv. západní Evropy na Východ bude vyžadovat vytvoření jakéhosi centra pro politické, hospodářské, vojenské, vědecké a jiné struktury.
- Reflexe této teze musí vyústit v nabídku „evropským strukturám“ aby toto centrum bylo integrální součástí kampusu.
- Reflektovat okolí budoucího kampusu. Kampus řešit tak, aby se stal integrální součástí městského organismu a současně „humanizoval“ a výrazně zvýšil kvalitu a atraktivnost okolních sídelních celků.
- Reflektovat tezi, že svět sdílíme s živou přírodou.

1. Zásady řešení v širších urbanistických souvislostech

• Současný stav

Řešené území o rozloze asi 35 hektarů je ohraničeno Pražskou radiálou až k tunelu zelení známé Riviéry, Strážným vrchem a bohunickou nemocnicí. Je vklíněno do hustě obydlených městských částí Starého a Nového Lískovce.

Území jasně dominuje tzv. lůžkový trakt bohunické nemocnice.

V návrhu urbanistického řešení je reflektován (jako „současný“ stav) také připravovaný objekt archivu a další stavby na jižní straně ulice Jihlavská. Totéž platí o objektech dostavby fakultní nemocnice a o komunikačním skeletu řešeného území.

• Zóny

Plochy a aktivity v území lze rozdělit do dvou základních kapitol

- o ŠKOLSKÁ ČÁST
- o SMÍŠENÁ (komerční) ČÁST

Školská část řeší zóny výuky, bydlení, sportu

a se smíšenou částí řešící zóny administrativy, komerce, vědy a výzkumu, vzdělání, rezervních ploch a

bydlení se funkčně protíná v prostoru nazvaném kongresové centrum.

- **Prostorová kompozice**

- o *Brána*

Území kraluje svou hmotou lůžková část FN. Tento nezpochybnitelný fakt v souvislosti s předpokládanou hmotou objektu archivu na jižní straně Jihlavské ulice si sám říká o kompoziční doplnění vysokým objektem naproti archivu tak, aby dvojice těchto domů tvořila na začátku (či konci) ulice Jihlavská jakousi vstupní (výstupní) bránu do města (z něho). V kompozici s lůžkovou částí FN bude „brána“ tomuto území výškově dominovat a vytvářet jakési počáteční body pro rozvoj objektů na severu či jihu Jihlavské.

- o *Pěší městská třída - diagonála*

Z místa navrhovaného výškového objektu (části brány) je mimořádně krásný pohled „dolů na město“. Právě tento směr - do sedla mezi dva svahy kopců kolem Riviéry se stal směrem navrhované trasy pěší městské třídy (ve vztahu k urbanistické struktuře okolí jakési diagonály).

Na tuto diagonálu (se zády krytými výškovým objektem) jsou v ploše určené pro smíšenou výstavbu oboustranně navěšeny domy výšky tří až čtyř podlaží. Pěší městská třída dále protíná univerzitní náměstí s možností vstupů do kongresové (koncertní) haly, nebo do vlastní výukové části university a kolem věže restaurace a stanice lanové dráhy protíná území sportu a bydlení a končí kavárnou „Vyhlička“ a rampou nad lesy Riviéry.

Diagonála tak hraje roli svorníku všech aktivit v dané oblasti a má šanci se stát živou atraktivní cestou, která m.j. převádí zeleň, pěší, (cyklisty) přes křižovatku Netroufalek a Kamenice. Využívá dané terénní konfigurace a vymezuje také výškovou polohu univerzitního náměstí.

- o *Univerzitní náměstí*

Průsečíkem všech aktivit v řešeném území je právě plocha univerzitního náměstí. Odtud (z jakési brány do vědění) je hlavní vstup přes budovu děkanátů do výukové části.

Z univerzitního náměstí je dosažitelná MHD, parkoviště, sport, bydlení, zábava, aula, koncertní sál, nebo obchody či instituce ve smíšené zástavbě. Výšková úroveň univerzitního náměstí je vázána na pěší městskou třídu a je nad úrovní ulice Netroufalky. Směr podélné osy univerzitního náměstí určuje druhou rozhodující osu kampusu.

- o *Osa výukové části*

je spojnice kongresové haly, budovy děkanátů a stávající budovy „MEDIPO“. Tyto tři objekty výškově přesahují výukovou část kampusu a tvoří kompoziční protipóly. Struktura je jasná, je začátek a je konec.

Je jasné vymezení základního komunikačního směru ve výukové části na který jsou „navlečeny korálky“ výukových pavilonů.

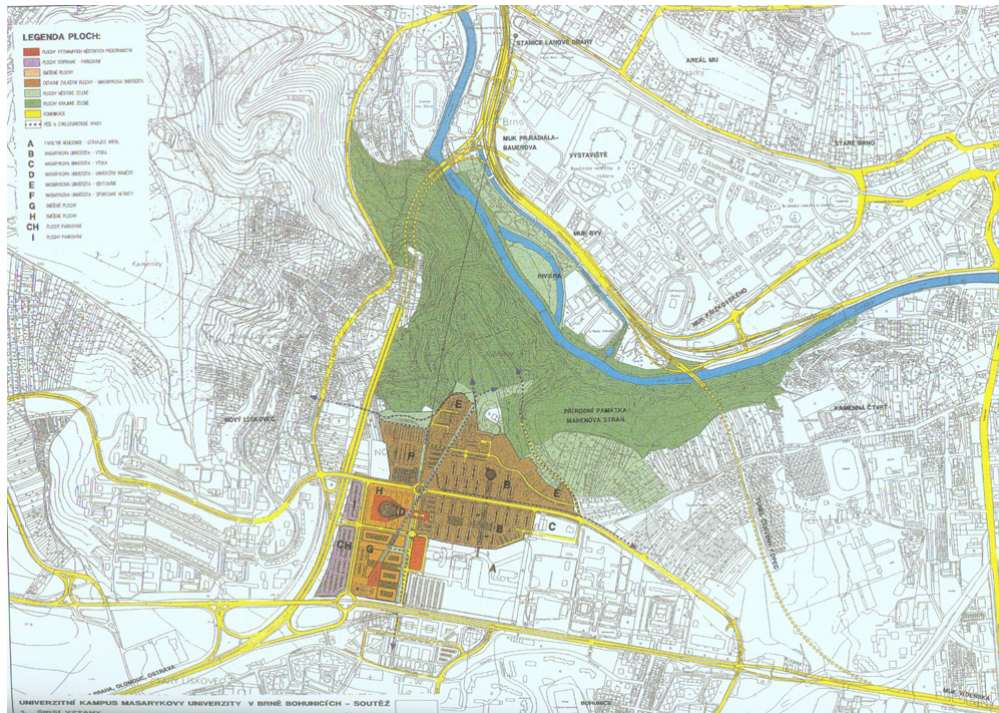
Kolmo na tento směr v ose lůžkového traktu je další hlavní komunikační směr s koncem (či začátkem) v objektu skleníků. Pravoúhlá struktura výukové části reflektuje stávající systém zástavby areálu nemocnice, směry komunikací a podmínky dané konfigurací terénu.

- **Širší urbanistické souvislosti návrhu**

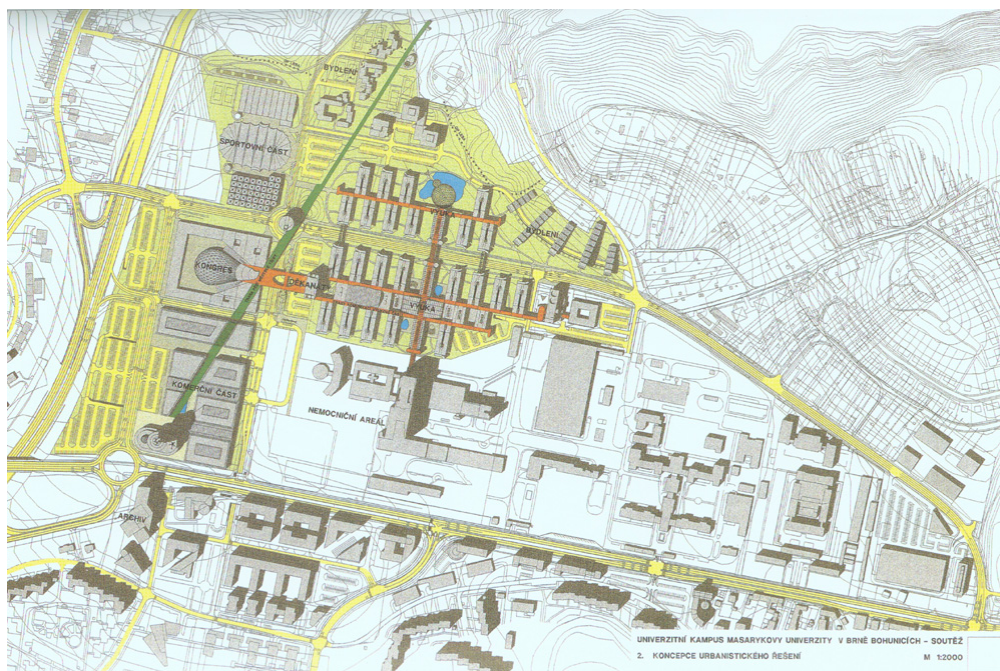
- o Je vyřešeno bezkolizní napojení na dálniční a silniční síť s dostatečným počtem parkovacích míst.
- o Je vyřešeno bezkolizní spojení pěších a cyklistů s okolními sídelními celky a je vytvořena sítě cest a stezek s vazbou na příměstské lesy.
- o Je jasná struktura MHD ve vazbě na hlavní vstupy do území reflektující etapovitost výstavby (společný terminál pro příjezd do FN).
- o Pro spojení kampusu (a okolních sídelních celků) s areálem BVV, tramvajovou dopravou v Pisárkách, či rekreační oblastí Riviéry je navržena visutá lanová dráha (d.1650 m). Dráhu je možné zapojit do systému MHD. Spojuje v sobě racionální a magické, slouží nejenom k dopravě, ale zvyšuje atraktivitu území. Využívá překrásné scenérie pohledů na město.
- o Je vyřešeno bezkolizní spojení s fakultní nemocnicí.
- o Je přímá vazba zóny bydlení na lesy nad Riviérou.
- o Hlavní část parkovacích ploch je situována k Pražské radiále. Bude provedena v parkové úpravě, bude tvořit clonu mezi radiálou a tzv. smíšenými objekty.
- o Sportovní areál je navržen s přímou vazbou na sídelní celek Starý Lískovec a je koncipován tak, aby byl využitelný pro závodní i rekreační sport (samozřejmě mimo výuku) a je integrální součástí zóny bydlení.
- o Objekty tzv. komerční či smíšené části a objekty sportovní části velmi výrazně odstiňují vlastní výukovou část od nežádoucího hluku a silnějších západních větrů a přispívají tak (mimo vlastní řešení výukové části) k vytvoření vhodného mikroklimatu v prostoru výuky.
- o Je navrženo „převedení“ zeleně Riviéry k tunelu u Jihlavské (pseudobiokoridor).
- o Výškové řešení nezatěžuje lesní horizont při pohledech od města, nezatěžuje neúnosnou hmotou pohledy ze sídelního celku Starý Lískovec a nekonkuruje stávající zástavbě. Tu respektuje pravoúhlou strukturou výukové části kampusu a má svou ozvěnu ve struktuře domů pro bydlení.
- o Z širších urbanistických souvislostí návrhu je třeba ještě připomenout vytvoření dostatečně atraktivních ploch (sport, kultura, obchod) pro obyvatele kampusu a okolních sídelních celků tak, aby se oblast kampusu stala přirozeným centrem oblasti.
- o Návrh plně respektuje regulační podmínky v trasách, šířkách komunikací, jejich typech a kvalitě (aleje, chodníky, apod.)
- o Návrh nepřekračuje limity ploch určených pro jednotlivé aktivity. Návrh nepřekračuje limity pro jednotlivé technické sítě a plně respektuje řešení stanovené v regulačních podmínkách.
- o Návrh předpokládá, že společenská objednávka po koncertní (kongresové) hale ve městě Brně je značná, proto nabízí možné řešení ve spojení univerzity s městem ev. s dalšími uživateli ploch v kampusu.

Univerzitní kampus Masarykovy univerzity v Brně – Bohunicích - soutěž

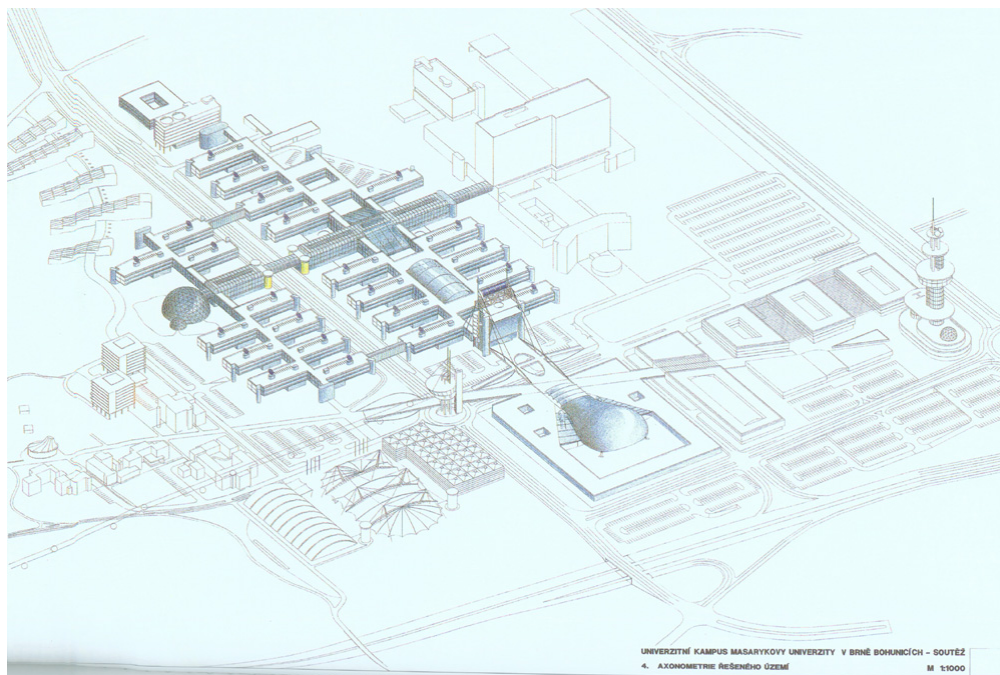
Širší vztahy

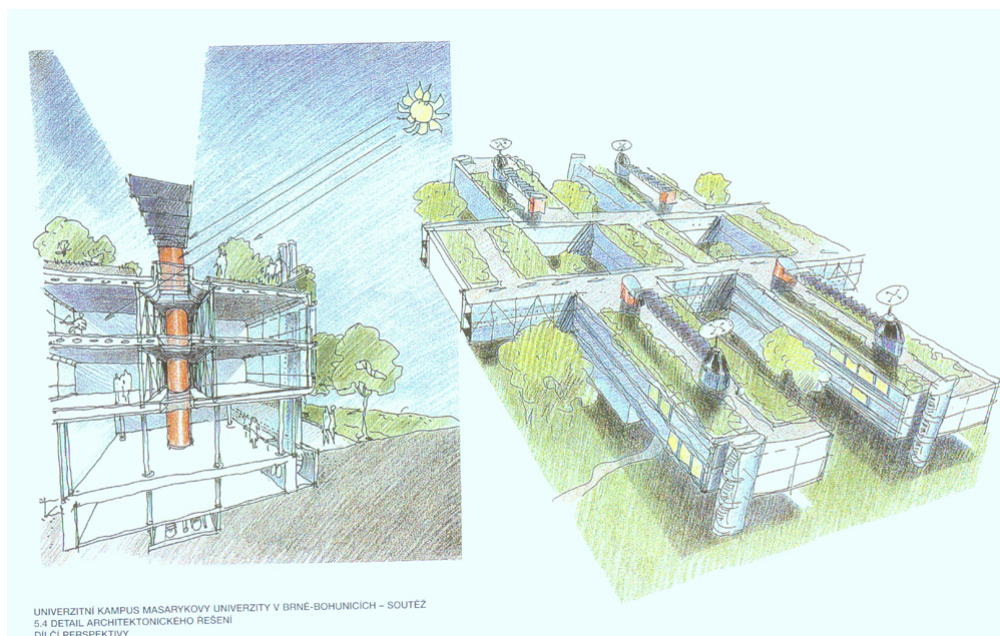
Koncepce urbanistického řešení

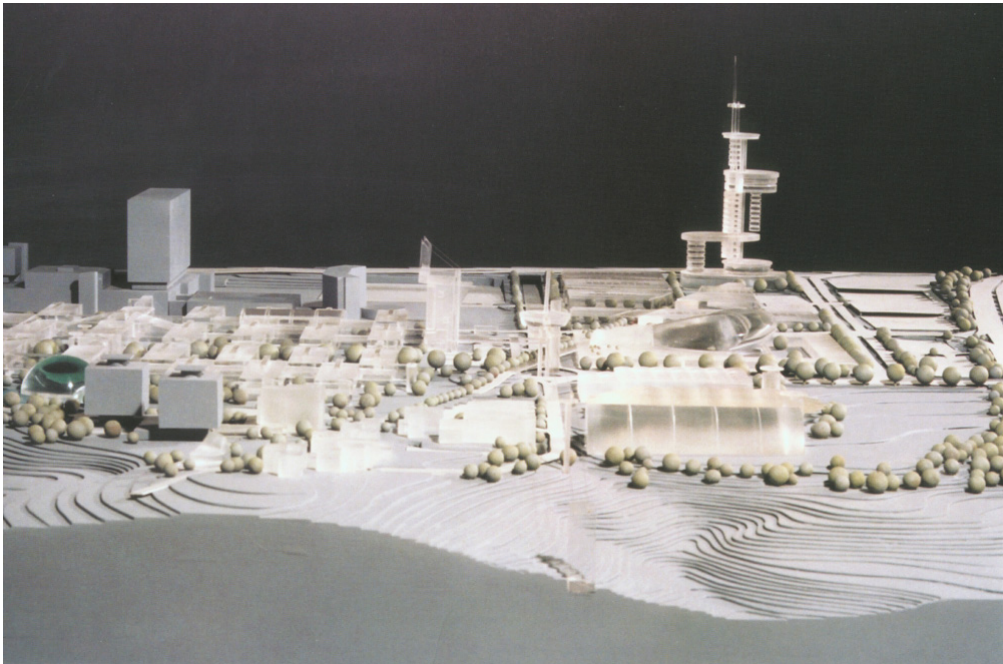

Axonometrie řešeného území

Detail architektonického řešení dílčí perspektivy

6.2 Návrh oceněný druhým místem

K zabezpečení trvalé existence a rozvoje moderní univerzity je potřeba absolutně kvalitní úroveň *výuky* a *výzkumu* a dostatečné prostorové a finanční možnosti.

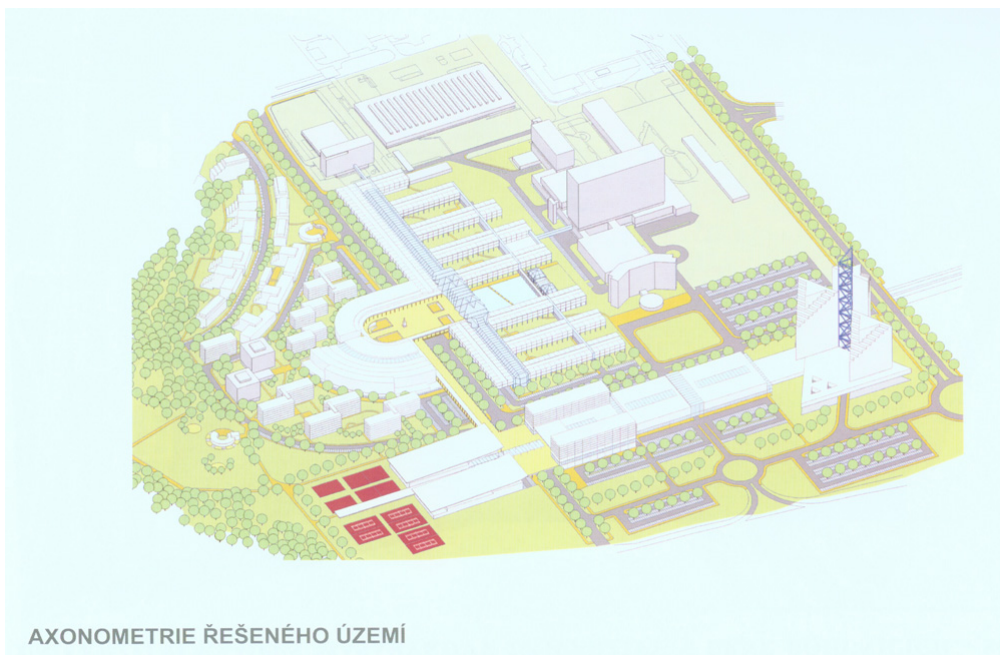
Novou výstavbou univerzitního kampusu v předpokládaném rozsahu se jistě utvoří vyhledávané prostředí nejen pro studenty ze zahraničí, ale i pro studenty z řad komerčních institucí a firem těch oborů, které uvítají možnost vzájemné spolupráce s univerzitními fakultami a vytvoření syntézy mezi akademickou, praktickou a obchodní sférou, nebo i jiné aktivity, hodící se do tohoto nového celku.

Život univerzitního kampusu ale nedosahuje jen aktivity studia a práce, má také umožnit bydlení studentů a zaměstnanců, návštěvníků kongresů, zabezpečit jejich stravování, zábavu, odpočinek, možnost nákupu a dovolit rozmanité sportovní a společenské aktivity, a to nejen pro obyvatele kampusu samého, ale i pro občany z bližšího a vzdálenějšího okolí. Tato přirozená centra vždy v Brně chyběla, což mohu jako rodák z Brna, žijící část života ve Vídni, potvrdit. Zájem veřejnosti o tyto centra lze v současnosti vidět na rozmáhajících se hypermarketech, které však oslovují hlavně jinou klientelu.

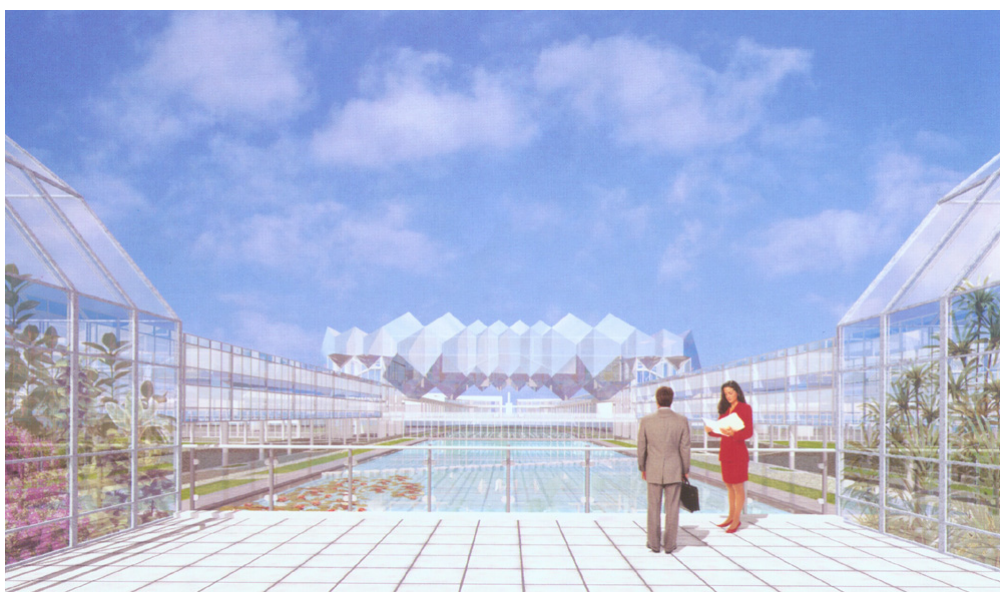
Vypracovat urbanistickou a architektonickou koncepci pro realizaci těchto myšlenek a podnětů na daném areálu mezi velkými sídlištěmi Bohunice, Nový Lískovec a Kamenný vrch, v přímém sousedství dominantní stavby Fakultní nemocnice, byla nelehká úloha vypsane soutěže.

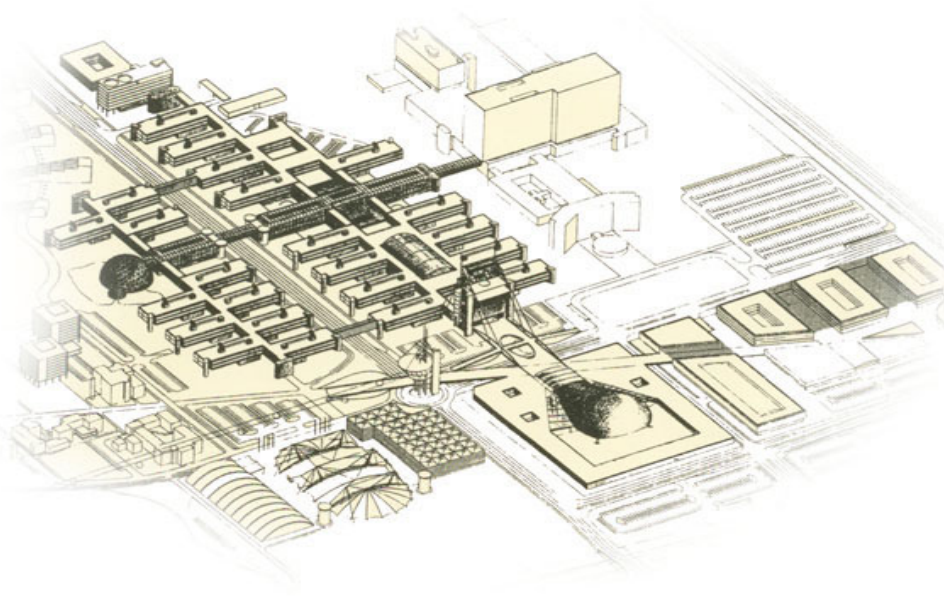
Centrem univerzitního kampusu je Forum, náměstí ve výši nadúrovňové pěší komunikace celého areálu. Je to prostor pro setkávání jednotlivců, menších a větších skupin, náhodné, cílené. Prostor pro diskuze, slavnosti, oficiální a privátní akce. Forum uzavírají na severní straně v půlkruhu koncipované posluchárny a konferenční centrum, na jižní straně je ohraničeno knihovnou, která tvoří jako transparentní křišťálový překlad otvor k vnitřní, klidové části výuky a výzkumu. Na západní straně je Forum otevřeno a částečně kryto promenádou spojenou se sportovní částí, společenským centrem, hotely, obchodní pasáží, zábavním centrem a výškovou dominantou medicalparku a jiných institucí na jihozápadní části areálu. Ubytovací jednotky jsou situovány na severní a východní části pozemků, kde areál přechází v městskou a krajinnou zeleň, s nádherným výhledem na panoráma Brna a celý kampus je zasazen do velké botanické zahrady, s pěším propojením k sídlištím Bohunice a Nový Lískovec.

Autor: architekt Dipl. Ing. Zdeněk Machanec
Spoluautor: Dipl. Ing. Peter Treiber

Pohled na menzu a knihovnu

7. PŘEDSTAVY O REALIZACI UNIVERZITNÍHO KAMPUSU BOHUNICE

Co muselo být vyřešeno předem na univerzitě

Masarykova univerzita po neúspěšných snahách vystavět kampus před a po 2. světové válce na Kraví hoře, Žlutém kopci nebo v Táboře musela hledat lokalitu, která by ještě mohla splňovat podmínky rozvoje této vysoké školy.

Naděje opět svítla v šedesátých letech, kdy se začala intenzívně stavět nová Fakultní nemocnice v Bohunicích. Územní plán města Brna zahrnul do stejné lokality i kampus Masarykovy univerzity. Opět začaly intenzivní přípravy, které vyústily již tehdy do urbanisticko-architektonické soutěže zadané v roce 1976. Na výstavě modelů a soutěžních návrhů vystavených na sklonku roku 1976 v Technickém muzeu na Orlí ulici se mohli Brňané seznámit s navrhovaným řešením, které bylo situováno na 65 ha území, zahrnující prostor mezi ulicí Jihlavskou a hřebenem příměstských lesů nad Riviérou a mezi dnešním dálničním přivaděčem, tzv. Pražskou radiálou s celým údolím Kejbaly a lokalitou Červený vrch. Studie předpokládaly, že se do lokality Bohunice přestěhuje celá univerzita. Prohlížíme-li tehdejší modely kampusu, které uchovává Univerzitní archiv, musíme i s odstupem čtvrt století uznat, že řešení bylo velkorysé. Bohužel, touto soutěží skončila nejenom příprava, ale také realizace. Na dlouhých 20 roků byl záměr MU opět odložen do šuplíku a jedna až dvě generace ztratily naději.

V roce 1989 došlo k významným změnám, a to nejen ve státě, ale také v Brně a jednotlivých resortech. Univerzita se tehdy opět přihlásila ke slovu a v pohnutých měsících těsně po tzv. „sametové revoluci“ uplatnila nároky, které jí byly dlouhá léta upírány, nebo administrativními zásahy v období mezi léty 1948 - 1989 redukovány s citem humanitní vědy příliš nerozvíjet.

Úsilí prvního polistopadového vedení a od roku 1992 druhého vedení MU přineslo výsledky. Postupně došlo k navrácení historických objektů univerzitě a k získání nových objektů pro její rozvoj:

- Vojenská akademie vrátila budovu Právnické fakulty na Veveří ulici č. 20.
- Město Brno vrátilo Kounicův palác na Žerotínově náměstí č. 9.
- Univerzita prodala České spořitelně historický, ale nevyhovující objekt Cyrilometodějské záložny na Zelném trhu a ze získaných prostředků vybudovala novou budovu Ekonomicko-správní fakulty na ul. Lipová.
- Ve II. vlně privatizace získala univerzita z větší části bezúplatným převodem areál výzkumných ústavů na Botanické ulici č. 68a a přebudovala jej na moderní Fakultu informatiky.
- Vedle historické budovy Pedagogické fakulty na Poříčí byl dobudován *nový* moderní objekt rozšiřující kapacitu i vybavenost této fakulty.
- Z VUT byly bezúplatným převodem získány a následně rekonstruovány dva objekty na ul. Gorkého a Jaselské pro dočasné umístění nové Fakulty sociálních studií a perspektivně pro rozvoj Fakulty filozofické. - Byla zahájena dostavba knihovny na ulici Arna Nováka 1 pro Filozofickou fakultu a Fakultu Sociálních studií.
- Byly rekonstruovány objekty Lékařské fakulty na Komenského 2 a skleníky v Botanické zahradě na Kotlářské 2.

Řada dalších objektů byla opravena a rekonstruována, a to jak pro výuku, výzkum a vědu, tak pro koleje a menzy.

Proč to všechno připomínám? Připomínám to proto, že tím bylo učiněno prakticky vše, co si vedení univerzity vytklo za a 1 v nové rozvojové koncepci univerzity zpracované v roce 1992 a co bylo podmínkou k výstavbě UKB - Univerzitního kampusu Bohunice.

Dle této koncepce upustila MU od záměru převést mimo centrum města do lokality Bohunice celou univerzitu, ale díky navrácení a získání řady objektů v intravilánu města Brna bylo rozhodnuto kampus v Bohunicích redukovat a tím zrealizovat celkový záměr na jeho vybudování. V rozvojovém území Bohunice došlo ke snížení plochy na 35 ha s cílem přesunout do této lokality účelně celou Lékařskou fakultu v návaznosti na již zde vybudovanou Fakultní nemocnici, část Přírodovědecké fakulty, a to zejména ty obory, které mohou úzce navazovat a spolupracovat s obory medicínskými. Díky potřebě univerzitních sportovišť, která tak velké škole bytostně scházejí, vybudovat zde univerzitní sportovní areál a na něj navázat dislokací nově se tvořící Fakulty tělovýchovy a sportu a vzhledem k množství studentů zde studujících vybudovat v této lokalitě potřebné zázemí ubytovacích, stravovacích a ostatních služeb a dále díky absenci a potřebě univerzitní botanické zahrady realizovat v lokalitě Bohunice dlouho plánovanou botanickou zahradu, a to vše řešit jako městskou čtvrť včetně infrastruktury městského typu s návazností na obchodní a podnikatelské aktivity, včetně technologického parku MEDIPOLIS.

Změna celkového rozvojového záměru v roce 1992 byla racionálním vyústěním úvah i diskusí, jakým směrem se má Masarykova univerzita rozvíjet do roku 2005. Vedle dislokačních a redislokačních projektů a záměrů byl rovněž zvážen rozvoj univerzity co do počtu fakult, ústavů, počtu pracovníků i studentů.

Stojíme-li dnes na sklonku roku 2000 a ohlížíme-li se za sebe do uplynulých 8 roků, můžeme s jistotou dávkou uspokojení konstatovat, že se podařilo splnit takřka vše, co bylo podmínkou pro stabilizaci a vybavenost pracovišť ve vnitřním městě. A před univerzitou stojí úkol nejnáročnější - dobudovat infrastrukturu školy právě vybudováním kampusu Bohunice.

To, že dnes vzpomínáme na léta 1992-2000 jako na roky přípravné, platí nejenom pro vyjmenované investiční, aktivizační, rekonstrukční a koncepční kroky v rámci stávajících a nově získaných areálů univerzity a fakult, ale platí to i pro přípravu vlastní *výstavby* kampusu Bohunice.

Co muselo být vyřešeno předem pro kampus Bohunice

Od záměru k realizaci vede vždy dlouhá a trnitá cesta. Je-li záměr velkorysý, přesahující běžné nebo zaběhané dimenze, mění se nejenom délka cesty a trnité mantinely, které ji lemují, ale cesta se klikatí, zatáčí a vrací a jenom nebyvalý tah a úsilí těch, kteří tuto cestu nastoupili, vedou k vytčenému cíli na jejím konci.

Nepochybuji o tom, že i předešlé generace pracovníků, rektorů a funkcionářů školy měly ten nejlepší úmysl dojít do cíle v záměru vybudovat kampus. Nepodařilo se. Doufejme, že naše generace neskončí také jenom u vyhlášení výsledků urbanisticko-architektonické soutěže. Ostatně již ani nemůže. Situace v přípravě výstavby kampusu se od

předešlých záměrů diametrálně liší. Ptáte se jak a čím?

V dalším se pokusím na tyto otázky podat odpověď.

Získání pozemků

Jednou ze základních podmínek pro jakoukoliv výstavbu je podmínka vlastnit potřebné pozemky. Vedení MU zahájilo cestu k získání 35 ha pozemků v lokalitě Bohunicích v roce 1993. Především byly projednány s městem Brnem i územním plánem výše uvedené redukce vymezeného území, které oněch potřebných 35 ha představuje. Uvedené území pak bylo účelně vloženo do územního plánu města Brna a záměry MU *byly* projednány s představiteli městských částí Bohunice a Lískovec, v jejichž katastrech se naše lokalita nalézala. Od samotného počátku úzce spolupracovalo vedení MU s ředitelstvím FN Brno a svoje společné úsilí přiblížit Lékařskou fakultu k Fakultní nemocnici v Bohunicích stvrdilo ve smlouvě o budoucí smlouvě na realizaci a spoluúčasti MU a FN. V průběhu dalších náročných jednání bylo prověřeno vlastnictví pozemků a případné právo k hospodaření s těmito pozemky. Výsledkem byla složitá situace, 20 ha pozemků vlastnil stát a právo hospodaření měla FN, 15 ha pozemků vlastnil Pozemkový fond ČR pro restituční účely, tj. nemohl je převést na Masarykovu univerzitu jako na státní instituci. Bylo nezbytné nalézt východisko. FN souhlasila s převodem pozemků na MU pouze za podmínek skutečné výstavby a navíc žádala dořešení složitých majetko-právních vztahů s městem Brnem dlouhodobě nedořešených. PF ČR nabídl dvě varianty řešení. Převod 15 ha pozemků na město Brno s tím, že město pro PF ČR zajistí jiných 15 ha pozemků ze svého majetku. Druhou variantou legislativně možnou byl tento transfer pozemků učinit přes privátní sektor dohodou se soukromým právním subjektem.

Nebudu v této stati dopodrobna rozepisovat nesčetná jednání, zákulisní tlaky a skutečnost, že cca 10 000 m² pozemků v dané lokalitě bylo proti vůli univerzity odprodáno do soukromé sféry. Soustředím se na výsledné efekty, pro realizaci kampusu podstatné.

Město Brno učinilo gesto vůči FN Brno a tím i projektu *výstavby* kampusu. Vyřešilo majetko-právně převod obecní části areálu nemocnice v Bohunicích na stát a tím i FN. FN splnila svůj příslib a k 1. 1. 1999 převedla 20 ha pozemků do vlastnictví Masarykovy univerzity. PF ČR převedl 15 ha pozemků v dané lokalitě na soukromou společnost A plus, s. r. o. která po odmítnutí zastupitelstva města Brna řešit tuto pozemkovou transakci byla oslovena vedením MU. Současně MU a A plus uzavřely smlouvu o spolupráci, z níž *vyplyvá* účel využití těchto pozemků, tj. výstavba kampusu. Tímto opatřením byl položen základ k realizaci kampusu. V žádné z předešlých etap se nikdy nepodařilo vyřešit problém vlastnictví pozemků. Tím se liší současná situace od předešlých neúspěšných pokusů. Pozemky na UKB MU *byly* zajištěny k 1. 1. 1999.

Předstihové stavby v lokalitě Bohunice

Záměr univerzity vybudovat kampus v Bohunicích se stal tématem, které se projednávalo na nejrůznějších grémiích a úrovních. Vždyť od samotného počátku bylo zřejmé, že se jedná o několikamiliardovou investici a tudíž její schválení, financování, příprava a realizace přesáhne jakékoliv dosavadní zkušenosti i praxi, a to jak v úrovni univerzity, tak města a zejména Ministerstev školství a financí. Byly zpracovány stohy dokumentů, žádostí, zdůvodnění, propočtů, studií, dlouhodobých záměrů, vysvětlení i dopisů. Představitelé univerzity jednali na ministerstvech, v Parlamentu a jeho komisích, s poslanci i senátory, stejně jako s Magistrátem města Brna a jeho úředníky i komisemi. Cíl byl jediný. Přesvědčit všechny o účelnosti a nutnosti kampus realizovat. Do tohoto kvasu vstoupila jako Deus Machina zprvu zdánlivě okrajová zpráva. V lokalitě Bohunice, v těsném sousedství FN a našich pozemků rezervovaných pro UKB, v areálu MEDIPO, dříve Výzkumného ústavu zdravotnické techniky, je ohlášen bankrot organizace MEDIPO, s. r. o. Tato organizace ve snaze se zachránit nabídla vedení MU, že by byla ochotna se spojit s univerzitou jako jakýsi zárodek budoucího MEDIPOLIS. Vzpomínám si na jedno ze zimních odpolední v roce 1996, kdy jsme s tehdejším prorektorem Braveným odjížděli z jednání s představiteli MEDIPO, že jsem v autě nadhodil možnost uvažovat o získání areálu MEDIPO pro účely MU.

Od myšlenky k realizaci pak vedla rychlá cesta. Původním záměrem, který se stal základním argumentem při získávání prostředků, bylo vybudování komplexu zdravotnicko-školských pracovišť v areálu MEDIPO, který jsme nazvali MORFOLOGICKÉ CENTRUM. Opět se nebudu zabývat mnoha peripetiemi a složitostmi procesu, který vyústil do současné situace, kdy se realizují dvě předstihové stavby UKB a omezím se na fakta.

Areál MEDIPO, který se skládá ze dvou staveb a pozemků, byl získán za 118 mil. Kč. V první fázi sloužil jako prozatímní dislokace pracovišť LF MU při rekonstrukci objektu na Komenského nám. 2. V roce 2000 byla zahájena a

v roce 2001 bude dokončena I. etapa výstavby Morfologického centra LF a to Ústavu anatomie. V roce 2001 bude zahájena II. etapa - rekonstrukcí víceúčelové výškové budovy s cílem jejího dokončení v roce 2002. Ve stejném období, tj. v roce 2000, zahájila FN Brno dostavbu areálu FN v Bohunicích, a to Ústavu patologie, na níž se MU bude podílet vnitřním vybavením pro účely výuky. Tím byly zahájeny faktické kroky k přesunu Lékařské fakulty do rozvojové lokality Bohunice.

Spolupráce s městem Brnem

Skutečnost, že Masarykova univerzita je významným faktorem pro rozvoj i prestiž města Brna, stejně jako ostatní vysoké školy ve městě působící, je neoddiskutovatelným faktem. V posledních pěti letech si významu „svých“ univerzit začalo mnohem intenzivněji všímat město i jeho představitelé. Je to dobrá zpráva jak pro univerzitu, tak i pro město. *Vždyť* neúspěch při rozvojových záměrech univerzity v minulých desetiletích byl velmi často způsoben majetkoprávními třenicemi, či nepochopením nutnosti úzké spolupráce mezi univerzitou a městem.

Poslední období je diametrálně odlišné. Dá se říci, že právě pochopením, co univerzity pro město znamenají a vyjádřením tohoto pochopení konkrétními činy se daří mnohé velkorysé záměry naplňovat. Do této kategorie úspěšné spolupráce spadá i příprava realizace univerzitního kampusu.

V předešlých kapitolách již byla řeč o významném přínosu města při získávání potřebných pozemků. V této kapitole mohou pokračovat dál v dokumentování konkrétních realizačních kroků. Město Brno vyslyšelo univerzitní argumenty a velmi pragmaticky posoudilo zájmy měst v inkriminované lokalitě budoucího UKB a uzavřelo s univerzitou v závěru roku 2000 smlouvu o sdružení finančních prostředků ve výši 300 mil. Kč na vybudování technické a dopravní infrastruktury kampusu. Je to počín, který působí i na resortní a vládní úroveň, kde je projednávána hlavní finanční zátěž pro realizaci kampusu. Lze konstatovat, že ve stejném období přislíbilo MŠMT potřebné prostředky důležité pro získání úvěru přípisem ministra, tj. 100-200 mil. Kč ročně, počínaje rokem 2002 s možností vzít úvěr na zrychlení realizace UKB.

Podaří-li se v roce 2001 intenzivně projektovat, je reálné zahájení výstavby v roce 2002 s cílem dokončení v roce 2006.

Ing. František Gale
kvestor Masarykovy univerzity v Brně

8. OBRAZOVÁ PŘÍLOHA Z PRŮBĚHU SOUTĚŽE

- Karel Tuza vysvětluje děkanovi Přírodovědecké fakulty Prof. Slovákovi principy řešení nad vystaveným modelem.

- Petr Uhlíř diskutuje s členem poroty při tiskové konferenci uspořádané vedením MU před vernisáží výstavy návrhů na UKB MU.

- Jaromír Černý po tiskové konferenci.

- Tisková konference a zahájení vernisáže výstavy ve vestibulu Lékařské fakulty MU na Komenského nám.
2

- Setkání nad vítězným návrhem.

- Prorektor Prof. Eduard Schmidt a kvestor Ing. František Gale na výstavě UKB. V roce 1992 stáli u zrodu novodobého úsilí o vybudování kampusu v Bohunicích.

- Porotci prohlížejí lokalitu v Bohunicích ze střechy výškového objektu MEDIPO.

- Členové poroty při prohlídce areálu budoucího staveniště kampusu.

- Výkonný tým Brnoinvestu, který soutěž organizoval pro MU Brno.

- Z práce poroty I.

- Z práce poroty II.

- Z práce poroty III.

- Model návrhu, který byl ze soutěže pro porušení pravidel vyřazen, ale pro svoje kvality oceněn mimořádnou cenou poroty.

